



# קהילת ראש הגבעה

בנשיאות מורינו הגאון הרב דניאל בלסקי שליט"א  
ומוהר"ר אברהם משה רוט שליט"א

## תוכן ענינים

- 2.....שבת נחמו - גם הדינים נובעים מחסדו יתברך.....2
- 3.....דיני ומנהגי שבת נחמו.....3
- 4.....בענין יום טוב דחמשה עשר באב.....4
- 5.....יחון עם המייחדים שמו - פעמיים באהבה שמע אומרים...5
- 6.....GRANTING OUR PRAYERS WINGS.....6
- 6.....RABBI YAAKOV KLEIN
- 6.....ONE MORE WORD.....6
- RABBI YOEL KLEIN
- 7.....מדור אחודה חידה.....7
- 7.....CORPORATE COVETING.....7
- RABBI YOEL DOMB
- 8.....תפילת יחיד ותפילת רבים.....8
- 9.....ברכת המים.....9
- 10.....העבודה הרוחנית שבימי הקייט והנופש.....10
- 12.....והגדת לבנך.....12

## שבת פרשת זמנים ואתחנן תשע"ט

- 6:46.....הדלקות נרות.....6:46
- 7:00.....מנחה.....7:00
- 7:15.....קבלת שבת.....7:15
- 9:23.....סוף זמן קריאת שמע.....9:23
- 9:15.....שחרית.....9:15
- 9:45.....ברכו.....9:45
- ~ קידוש לכבוד שבת נחמו ~
- 2:30.....חברת תהלים.....2:30
- 2:55.....חברת מחודדים בפוך.....2:55
- 6:15.....אבות ובנים.....6:15
- 6:55.....מנחה.....6:55
- ~ שלוש סעודות עם הרב אברהם משה רוט שליט"א ~
- 8:10.....מעריב.....8:10
- 8:38.....מעריב ר"ת 72.....8:38



## A Message from the Rav

Rabbi Daniel Belsky shlit"א

We are always counting. We now count to Rosh Hashana and Succos. The Chasam Sofer saw the fifty days between Tisha B'av and Rosh Hashana as paralleling the day of Sefira (Drashos – 329). The Maggid of Koshnitz (Avodas Yisroel – Parshas Devorim) saw the eighty six days between Tisha B'av and Succos as paralleling the eighty six days from Rosh Chodesh Nissan to Shavuos. We have lived through the three weeks and the destruction – now we live the pattern of consolation. We count to a renewal of the world and the ultimate awareness of the presence of Hashem in the world. The whole creation was for a purpose. That purpose is the Cavod of the creator. We are a special – unique

nation. We were chosen. We were taken out of Mitzrayim and given Torah and taken into Eretz Yisroel. "Chashak Bachem". We were expected to react in kind (Ramban – Devorim 7-7). We did. We should be able to see the Holocaust as the greatest historical Kiddush Hashem. Unfortunately we have been derailed. We are the only nation that carries the purpose of creation. We are proof to the existence of a Creator – and all the nations know this. In their illusion to uproot Hashem from his world they kill Jews (Pachad Yitzchok letters – siman 82). Our consolation will come from Hashem Himself – Anochi Anochi. We anticipate this as we count to Rosh Hashana. Seven weeks. May we merit – Amen... 🌞



# שבת נחמו - גם הדינים נובעים מחסדו יתברך

## מורנו הרב הצעיר אברהם משה רוט שליט"א

**א.** במדרש רבה לפרשתנו (ב כב) כתוב על הפסוק 'אנכי ה' אלקיך':

"מהיכן זכו ישראל לקרות שמע א"ר פנחס בר חמא ממתן תורה זכו ישראל לקרות שמע, כיצד, את מוצא לא פתח הקב"ה בסיני תחילה אלא בדבר זה. אמר להן שמע ישראל - אנכי ה' אלקיך, נענו כולן ואמרו 'ה' אלקינו ה' אחד', ומשה רבינו אמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'."

לביאור הדברים, כתב ה"כתב סופר" שיש להקדים שני מאמרי חז"ל: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", כלומר שהרעה היא למעשה הטבה שהרי "כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד". ואמרו עוד: "לא כעולם הזה העולם הבא, בעולם הזה על בשורות טובות אמר הטוב והמיטיב ועל בשורות רעות אמר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמיטיב" כי אז יראו כולם שהכל לטובה.

והנה, כידוע מורה שם אלקים על מידת הדין, ושם ה' על מידת הרחמים, אך באמת כל זה לפי ראות עיני האדם אשר אינו מבין שכל הנהגות ה' עמנו הן לטובה, אולם היודע ומבין שהכל "לטב עביד" וכל מעשיו יתברך ברחמים לגבי דידו 'אלקים' הוא ה' בעל הרחמים.

במצרים ראו ישראל את מידת הדין מתוחה - קושי השעבוד. כאשר יצאו משם ראו את מידת הרחמים, כנגד זה אמר ה' "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך", הזכיר בזה את שני השמות המבטאים גם את הדין וגם את הרחמים שאותם ראו בשעבוד מצרים וביציאתם ממנה.

אך האמת היא שגם הדין שהיה במצרים היה למעשה רחמים שהרי מטרת השעבוד הקשה הייתה לזכך אותם כמו שנאמר "ויצאי אתכם מכו הברזל ממצרים" זיכור זה היה נחוץ כדי לעשותם ראויים לקבלת התורה ולהיות לעם סגולה. כאשר הגיעו למעמד הנשגב של קבלת התורה הבינו למפרע כי כל מה שעשה איתם ה' היה לטובה, לפיכך ענו ואמרו ה' אלקינו ה' אחד הכל רק "ה" מידת הרחמים, וזוהי אכן משמעות "ה' אחד" שאין שום הבדל בין הטוב והרע, כי הרע נצרך לטוב וסוף מעשה במחשבה תחילה. על זה ענה משה רבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, רצה לומר בזה שאם יבינו שגם הרעה היא בעצם טובה ומאתו יתברך לא יצאו דברים רעים, בוודאי יברכו את שם ה' לעולם. עכ"ל הכתב סופר (מובא ב'ילקוט לקח טוב' כאן).

**ב.** הגמרא בחולין מספרת על רבי חייא שתולעים שאוכלים פשתן התפשטו בפשתן שלו והתחילו להיקן, ותמהה הגמרא 'ומי נפל ליה יאינאי בכיתניה? [וכי יתכן שלרבי חייא אירע כזה נזק?!] והרי אמר רבי בר אבא: משעלו בני הגולה [האמוראים שעלו מבבל לארץ ישראל] פסקו הזיקין והזועות והרוחות והרעמים, ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנם [שבזכותם ניצלו בני א"י מן הסכנות הללו], ונתנו חכמים עיניהם רבי חייא ובניו [חכמים הבינו שרבי חייא ובניו הם אלו שבזכותם בטלו סכנות הטבע מארץ ישראל, ואין יתכן שלרבי חייא בעצמו אירע כזה הפסד מתולעי הפשתן. ומיישבת הגמרא:] כי מהניא זכותיהו - אעלמא, אדידהו - לא [זכותם מועילה לכל העולם, אבל לעצמם - לא, ולכן עדיין רבי חייא בעצמו סבל מנזקי הטבע]. כדבר יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו - ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני - די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת [כלומר, זכותו של רבי חנינא בן דוסא מועילה לכל העולם, אבל לא לעצמו, שצריך להסתפק רק בקב חרובין, בצער ובצמצום].

וביאר במהרש"א במהדורא בתרא דברים נפלאים בשם ספר תורת חיים:

כידוע, ברא הקב"ה בתחילה את העולם במידת הדין, "בראשית ברא אלקים", וראה שאין העולם מתקיים ושיתף בו גם את מידת הרחמים והקדים את הרחמים לדין, כמו שכתוב "ביום ברא ה' אלקים ארץ ושמים". נמצא שהעולם שקול בין שני השותפים שבו, חציו רחמים וחציו דין. וכמנהג שותפים - אם רוצה מידת הרחמים להשפיע מחלקה על העולם צריכה היא ליתן חלק כנגדה למידת הדין, ולכן בשביל להשפיע רחמים על כל העולם צריך הצדיק לקבל על עצמו מידת הדין [ורק הצדיקים יכולים לזה, כי סתם אדם אינו יכול לעמוד כלל בפני מידת הדין], ועי"ז מציל את העולם כולו מן הדין ומעורר עליו מידת הרחמים.

לכן, דוקא בשביל שכל העולם כולו יהיה ניזון צריך רבי חנינא בן דוסא לקבל עליו היסורים של 'קב חרובין' ועי"ז יהא העולם כולו ניזון בזכותו. וכן רבי חייא הציל את העולם כולו מפגעי הטבע דוקא ע"י שקיבל על עצמו אותם נזקים ופגעים המגיעים ממידת הדין.

בזה ביאר המהרש"א שם מה שנקרא המבול 'מי נוח', ולכאורה למה נקרא על שמו של נוח, וכי נוח הביא את המבול על העולם, אך לפי הנ"ל הביאור הוא, שבעצם היה ראוי שיבוא המבול על נוח הצדיק ועי"ז יתעוררו הרחמים על שאר העולם וינצלו הם מן המבול, אבל נוח

'מצא חן בעיני ה', ה' - מידת הרחמים, וכיון שעל נוח התעוררה מידת הרחמים ממילא על שאר העולם הגיעה מידת הדין, ולכן נחשב שנוח גרם למידת הדין להתפשט על העולם, כי לא קיבל על עצמו מידת הדין להציל את שאר העולם.

והיה אומר זקני רש"י לוינ' זצ"ל להוסיף בזה, שגם האדם עצמו בחייו שקול בין שני השותפים הללו של רחמים ודין, שכל אחד תובע לשלוט עליו. וכשם שאמר המהרש"א שקבלת הדין ע"י מקצת בני אדם מעוררת רחמים על האחרים, כמו כן הוא גם בתוך חיי האדם עצמו, שבכל פעם שהוא טועם יסורים מידת הדין באיזה עניין הוא מעורר עליו כנגדו רחמים וחסדים בעניינים אחרים. והרבה פעמים האדם מקבל יסורים בענייני ממון ופרנסה ומתאוונ על זה, אך הוא אינו יודע כמה רחמים והצלה התעוררו עליו מחמת זה בעניינים אחרים החשובים לו פי כמה, כמו בריאותו ונחת מהילדים וכדומה.

**ג.** דוגמא לעניין זה של היחס אל היסורים כשהם מצילים את האדם מיסורים קשים הרבה יותר, מהסיפור ששמעתי מזקני זצ"ל כפי ששמע מן אחותו המגיד רבי שבתי יודלביץ זצ"ל:

"מעשה ביהודי יקר אחד שזכה להיפקד לעת זקנותו בבן זכר, כמובן השקיע בו כל כוחו והוננו, וראה טוב בעמלו לראותו גדל לתפארת. מיד בהגיעו לפרקו הזדרז לבקש עבורו שידוך כדי להספיק לרוות ממנו נחת, ואכן מצא את בת זיווגו המעוטרת בכל המעלות וכו' וכו'. החתונה נקבעה להיות בעיר הכלה, שהיתה מרוחקת מאד, ועל כן לא יכול היה האב הזקן לנסוע בדרך רחוקה, ושלה את בנו החתן עם שאר בני המשפחה בלב שמח ובברכות רבות.

והנה, לאחר החופה נתכבד החתן לדרוש פלפול כנהוג, ולפתע ניתקה שלשלת הנברשת היקרה מהתקרה ונפלה על ראש החתן, ונסתלק במקום. שבת משוש ליבם, נהפך לאבל מחולם.

לאחר התדהמה הראשונה, התעוררה בעיה גדולה - איך יודיעו לאב הזקן על מות בנו יחידו, נזר תפארתו??

אחד מן הקרובים קיבל על עצמו משימה קשה זו, ונסע לבית הזקן, וסיפר לו שבדרך לחתונה פגש בנו החתן בכומר נוצרי, ונכנס עמו בויכוחים על אמונתו. אמר הזקן, בודאי ניצח בני את הכומר. ענה האיש - נכון מאד, אך כשראה הכומר שלא הצליח לנצחו, קרא לבישוף שגדול ממנו, וכן כלאה, ואת כולם ניצח בנך, עד שלבסוף הביאו את האפיפיור בעצמו והצליח להשפיע עליו לפתותו להמיר את דתו...

כשמוע האב את הדברים הללו - זעק 'טוב מותי מחיילי הלוואי ימות בני ולא יחיה כחוטא ומחטיא!' ענה השליח - אכן, מת בנך...

"ברוך השם" ענה הזקן בהקלה... "אך אוי לי ולנפשי שלא מת בני לכל הפחות כיהודי, אלא כגוי משומד"

אז גילה לו השליח שבנו לא מת מיתת משומד רשע אלא מיתת צדיקים, בקדושה וטהרה, מתוך אמירת דברי תורה ושמחה של מצוה...

פקח הזקן את עיניו ואמר 'ברוך ה' וברוך שמו, שבני זכה לחיות ולמות כיהודי כשר, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם'.

בזה המליצו בספרים את הפסוק 'היסופר בקבר חסדך' - אימתי האדם ואמר 'בקבר חסדך' אם בתחילה אמרו לו 'זאמנתך באבדון'...

**ד.** כעין סיפור זה, על תכלית הרעה בשביל טובה נסתרת, היה רגיל זקני זצ"ל להוסיף ולספר:

"...שמעתי מר' נחום רבינוביץ על אדמו"ר אחד שבא לפניו חסיד בצער גדול, שחתנו נפטר בסוף שבעת ימי המשתה והשאיר אחריו אח קטן בן שנה, ועכשיו נותרה בתו עגונה י"ב שנה עד שיגדל האח ויחלוץ, ובכך ע"ז בכי גדול. ולאחר שהתמיה האדמו"ר שיירגע מעט, אמר לו, האם יודע אתה איזה חסד עשה עמך הקב"ה, דע לך, שהזיווג האמיתי של בתך יגיע אליה רק בעוד י"ב שנה, ואם לא היה קורה המקרה הזה שבעלה הראשון נפטר, הייתה צריכה לחכות י"ב שנה לזיווגה, ובכל התקופה הזאת הייתם עוברים עגמת נפש מרובה, על שבתך לא נישאת, והיית נאלץ לחזר אחרי השדכנים והביוררים וכו', וגם שאר בניך ובנותיך היה להם קושי בשידוכים, מחמת הרינון שהיו הכל מרננים למה אין בתך נישאת, והכל היה צרה ויגון, והקב"ה ברוב חסדו ריחם עליך, והשיא בתך לאדם שנועד למות בלאו הכי בעוד שבעה ימים (מפני חשבונות אחרים הנוגעים אליו), ובזה נפתרו כל הבעיות הנ"ל, שבתך ממתינה בנחת על זמן ידוע, בלא ציפיה לשדכנים ואכזבה וכו', וגם תוכל בקלות לשדך את שאר הילדים, כי הכל ידעו הטעם שבתך לא נישאת, והכל על מקומו יבוא בשלום. האם יש לך חסד ה' גדול מזה?..."

### מנהגי השמחה

**א.** מימות הראשונים נהגו ישראל לנהוג שמחה יתירה בשבת נחמו. בריטב"א בתענית כתב "נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר ט' באב". ומשמע שהיו מוסיפים סעודה נוספת על סעודות השבת. ולכן מה טוב ונעים הכרזת הגאונים היקרים דקהלתנו על **קידוש מיוחד** לאחר תפילת מוסף לרגל שבת-נחמו, ומסתברא שאפשר לקיים בזה את מנהג הריטב"א.

בספר ארחות חיים כתב 'כמו שעשו זכר לחורבן ולאבילות כן צריך לעשות זכרון לגואל ומנחם'.

ובספר יוסף אומץ כתב 'שאחרי יום עשירי באב מחוייבים לזכור הגאולה, ולכן בשבת נחמו **מרבין בפיוט ובזמרה וראוי להתענג בו יותר מבשאר שבתות השנה**'. ולכן יש נהגו **להוסיף מאכל מיוחד** לכבוד שבת נחמו, **וכן להאריך יותר בניגונים** מבשאר שבתות השנה.

במנהגי מהרי"ל כתב "שבת נחמו הוא השבת הסמוך אחר ט' באב **וישמחו כל העם** ויבטחו לנחמת ביאת הגואל".

**ב.** ישנו מנהג מפורסם המובא במהרי"ל שמאחרים לקום בשבת קודש לתפילת שחרית, ומעניין שמנהג זה התגלה בשבת נחמו דוקא, זה לשון המהרי"ל: אמר מהר"י סג"ל **פעם אחת בשבת נחמו** סיימו הצבור תפלתם בבית הכנסת טרם סיים מהר"ש עם הבחורים בביתו. **ויהי בבוא הצבור לקבל פני הרב** אמרו הפרנסים אליו, מר, מאי שנא היום שכ"כ הארכת בתפלה, אמר להם מה אעשה אשר מנהג שלכם להיפך, דכל שבת משכימין אתם לבית הכנסת יותר מבחול וביום השבת אני מאריך בשיתת שחרית. עכ"ל.

ויש לעיין מדוע דוקא בשבת נחמו שמו הקהל לב לזה שמהר"ש מסיים תפילתו מאוחר, והרי נהג כן בכל שבת. ושמעתי מאחי הגאון רבי אלימלך שליט"א שדוקא בשבת נחמו היו נוהגים בו מנהג יום טוב לקבל פני רבם, ולכן זו היתה השבת היחידה שראו את מהר"ש מאחר את תפילתו שבביתו (ואילו בימים טובים שמקבלים פני רבם גם הציבור היו מאחרים התפילה בשביל להכין צורכי הסעודה, כמוש"כ בגמרא, וממילא לא ראו שמהר"ש איחר. וגם מסתברא שבשאר יו"ט לא היה מהר"ש מתפלל עם הבחורים בביתו אלא עם הציבור). עוד יש לומר, שמכיון שבשבת נחמו היו מאריכים מאד בתפילה, לכן אז היה ניכר ביותר שלאחר שאיחרו תפילתם כל כך עדיין לא סיים מהר"ש תפילתו (שהרי מסתבר שבמניין שבביתו עם הבחורים לא היו מאריכים כל כך בניגונות וסלסולים כמו בבית הכנסת הגדול).

**ג.** בסידור טרויש (מנהגי הראשונים לפני כשבע מאות שנה) כתב **שאומרים 'אדיר אדירנו'** בקדושת מוסף בימים טובים, בשבת ראש חודש וכו' ושבת דברות יתרו ואתחנן, עכ"ל.

**ד.** היו שנהגו שלא לאכול בשר ולשתות יין גם לאחר תשעה באב עד שבת נחמו, לקיים שיטת רשב"ג במסכת תענית שכל השבוע שחל בו תשעה באב אסור בבשר ויין. ולפי"ז היתה השמחה הגדולה בשבת נחמו שהפסיקה האבלות על החורבן. (אמנם לפי דעה זו דנו האחרונים האם גם בשנה זו נהגו להמתין עד שבת נחמו, שהרי תשעה באב חל בשבת, וא"כ השבוע הזה לא היה שבוע שחל בו ת"ב, אך יש אומרים דמכל מקום מכיון שהצום נדחה לעשירי באב נחשב כל השבוע כשבוע שחל בו, לדעת רשב"ג).

**ה.** מנהג מהרי"ל להמתין מלקדש הלבנה עד מוצאי שבת נחמו, כדי לברך עליה בשעת שמחה.

### טעמי השמחה

**1.** ברוב הראשונים מבואר הטעם משום שמתחילים להפטיר שבעה דנחמתא. ולפי המנהג הנ"ל אז מסיימים האבלות דשבוע שחל בו, ומתחילה תקופת הנחמה. וביותר כמו שהביא רבינו דניאל בלסקי שליט"א מדברי החתם סופר שלאחר תום תקופת האבל בתחילת חודש אב, מתחיל חודש חדש הנקרא 'מנחם', ולפי"ז שבת נחמו היא כעין ראש חודש לתקופת הנחמה.

**2.** בריטב"א כתב טעם השמחה משום שמחת ט"ו באב, החל בשבוע

שלאחר שבת נחמו. (ובשנה זו חל בערב שבת נחמו). ועיין בדבריו במאמרו הנפלא של ידידנו הגאון רבי משה יונה הרטמן שליט"א.

**ח.** בסידור טרויש (שם) מבואר הטעם משום קריאת עשרת הדברות.

**ט.** בפרי צדיק פרשת ואתחנן כתב "בכל שנה ושנה כשקורין בהפטרות ז' דנחמתא מתחדש הנחמה מפי ה' ממש ונכנס ללב, והוא **הכנה לראש השנה שיהיו נגאלים בתשרי על ידי תשובה**".

**י.** המשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל היה אומר ששבועות ז' דנחמתא באים ללמד אותנו גודל כוחה של תשובה דכמו שע"י תשובה יגאלו כל כלל ישראל לעתיד לבוא, וכמו שהבטיחו לנו הנביאים בהפטרות הללו, **כן בוודאי יכול כל אדם לגאול את עצמו ע"י תשובה ולנקות את עצמו לקראת הימים הנוראים הבאים לקראתנו לשלום**.

**יא.** הגר"צ קרלנשטיין זצ"ל כתב מקור נפלא לשמחת שבת נחמו מלשון הפסוק בישעיה 'שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, **שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה**'. והנה בספר אגרא דפירקא אות מ"ז כתב בביאור החילוק בין שמחה לששון, דשמחה היא על הטוב שכבר הגיע, **וששון הוא שמחה על התקוה לטוב שיבוא בעתיד**, ולפי"ז יש לבאר היטב הפסוק 'שמחו את ירושלים כל אוהביה' לאחר הגאולה, שישמחו בטוב שיהיה כבר, אבל ישנו דין נוסף 'שישו כל המתאבלים עליה' היינו אפילו שאתם **עדיין מתאבלים עליה** ולא שייך עוד שמחה מכל מקום צריכים לשוב אז, בששון שהוא על העתיד המובטח. עכ"ד.

### טעם העליון

**יב.** כאמור אחד מהטעמים לשמחה בשבת זו הוא מחמת שאנו זוכים לקרוא בה את עשרת הדברות. כידוע, ישנם ב' מערכות טעמים בעשרת הדברות, טעם העליון וטעם התחתון. בחג השבועות נהגו כל ישראל לקרוא הדברות בטעם העליון, אכן בקריאת פרשות יתרו ואתחנן נחלקו המנהגים האם לקרוא בטעם העליון או בטעם התחתון. ומנהג קהילתנו, כנוסח ספרד, לקרוא בטעם העליון. אך הקורא שנים מקרא ואחד תרגום כתבו הפוסקים שיקרא בטעם התחתון.

**יג.** יש שואלים, לפי הנהגים לקרוא בטעם התחתון בפרשות יתרו-ואתחנן, לשם מה נתקנו כלל טעמים עליונים בפרשה זו. בשלמא בפרשת יתרו תיקנו טעמים עליונים בשביל קריאת חג השבועות, אבל בפרשת ואתחנן קשה. ותירץ הגר"ש דבילצקי זצ"ל שזהו בשביל קריאת ההקהל בחג הסוכות, שהמלך קורא אז כל חומש דברים, ובקריאה זו קרא עשרת הדברות בטעם העליון.

### עמידה בעשרת הדברות

יד. כתוב בגמרא בברכות דף י"ב שלא קבעו עשרת הדברות בקריאת שמע, משום תרעומת המינים – שלא יבואו הכופרים לסבור שרק עשרת הדברות נתנו מפי הגבורה.

ועפי"ז עוררו רבים על המנהג לעמוד בשעת קריאת התורה, מדוע אין בזה משום חשש תרעומת המינים, אבל האחרונים ישבו המנהג דאין שייך כאן חשש זה, שהרי אנו קוראים גם את שאר הפרשה, ושוב אין מקום לחשוש משום תרעומת המינים. ועוד כתבו **דבעשרת הדברות כאילו אנו מקבלים פני שכינה**, וקבלת פני שכינה בכל מקום היא בעמידה כמו בקידוש לבנה. ועוד כתב החיד"א: שהטעם שעומדים בהם להיות **שמו יסוד התורה** ואמרם הקב"ה לכל ישראל ויחרד כל העם ועושים זכר לזה לקום באמירתן, והסיק החיד"א: דמאחר שנהגו העם כן לקום כולם בעשרת הדברות, חייבים הכל לעמוד, ואסור לאחד לישראל יושב דנראה ח"ו כמזלזל בזה". וכן פסק בשערי אפרים להלכה.

ובאגרות משה ח"ד כ"ב הוסיף עוד שגם אילו סוברים יחידיים שיש בזה חשש תרעומת המינים מכל מקום לא יועילו כלום במה שישבו, שהרי החשש הוא מפני רוב העם, ולא יתקן כלום במה שהוא לבדו ישב. ואם מפני שלא יהיה מסייע במעשיו, יכול הוא לעמוד בשבת זו

בכל הקריאה. ומסיק דלדינא אסור לשנות ממנהג הציבור.

טו. אמנם בדור האחרון נתגלתה תשובת הרמב"ם שלא היתה לפני הפוסקים הנ"ל ששאלוהו לגבי מנהג זה שרצה הרב לבטלו והשיב הרמב"ם: "כך ראוי לעשות בכל מקום אשר מנהגם לעמוד ראוי למונעם מזה בהיות שמגיע מזה הפסד האמונה שיבואו לחשוב בתורה שיש לה יתרון קצתה על קצתה, וזה קשה עד מאד וראוי לסתום כל הפתחים המביאים לזאת האמונה הרעה. ואמנם טענת החכם האחר בהיות אנשי בבל נוהגים כך אינה כלום לפי שאם נראה אנשים חולים לא נחלה אנחנו לבריא בסיבתם כדי שיהיו שווים אבל נשתדל אנחנו להברות לחולה כדי שיהיו שווים... וכבר ביארו שאין הבדל בין מי שיכחיש התורה בכללה או יכחיש פסוק אחד, ויאמר משה מפי עצמו אמרו, והיה מהמינים מי שמאמין שאין מן השמים זולתי עשרת הדברות ושאר התורה משה מפי עצמו אמרה ולכן בטלו קריאתם בכל יום. ואין ראוי בשום פנים להשים בתורה יתרון קצתה על קצתה..."

ומחמת שנתגלה אור דברי אדונינו משה בן מימון ע"ה חששו רבים

מהמדקקים לדעתו, וביחווה דעת כתב שאמרינן בזה כללא דאילו ראו רבותינו האחרונים דברי הרמב"ם בודאי היו מבטלים דעתם מפני דעתו, ולכן יש לפסוק כהרמב"ם. וכן פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל שלדינא העיקר כהרמב"ם בזה ששאר פוסקים לא ראוהו, אך מכל מקום במקום שנהגו לעמוד אין לבטל מנהגם דיש להם על מה שיסמוכו וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו. עכ"ד.

טז. דבר נפלא כתב הגרמ"מ קארפ שליט"א, שיתכן לומר שחילוקי המנהגים בזה תלויים במנהג קריאת הטעם העליון, דהנה הטעם לקרוא בטעם העליון הוא משום שאנו עושים דוגמת מתן תורה שכל דיבור היה בפני עצמו, ואם כן מה שאנו עומדים בשעת הקריאה, אינו משום עצם קריאת התורה דעשרת הדברות, שהיא אינה מעולה יותר משאר קריאת פסוקי התורה, אלא משום שאנו עושים כדוגמת מתן תורה שעמדו אז כל העם, וא"כ אין כאן נתינת הפרש בין חלקי התורה. וזאת הסיבה לטעם מנהג בבל שהזכיר הרמב"ם לעמוד בעשרת הדברות שהרי מנהג בבל לקרוא גם ביתרו-ואתחנן בטעם העליון. אמנם הרמב"ם לשיטתו שמנהגו לקרוא בטעם התחתון כמוש"כ החזקוני וממילא שפיר כתב שאסור לעמוד בהם.

ולפי"ז בקהילתנו שאנו נוהגים לקרוא בטעם העליון שפיר דמי לכולי עלמא לעמוד בשעת עשרת הדברות... 

## בענין יום טוב דחמשה עשר באב הרב משה יונה הרטמן שליט"א

א. סעודת חמשה עשר באב

תענית דף כ"ו ע"ב לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. וכתב שם הריטב"א וזה לשונו: פירוש, יום הכפורים שניתנו בו לוחות שניות וט"ו באב שבו ידעו שכלו מתי מדבר בשנת הארבעים ומפני זה נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר ט' באב. ע"כ.

והנה מה שכתב הריטב"א דנהגו לעשות סעודה בשבת שאחר ט' באב, לכאורה צריך ביאור, דמאי שיאטיה דשבת הכא, ולמה לא נהגו לעשות סעודה ביום חמשה עשר באב. וצ"ע.

וי"ל בפשטות, דהנה בעיקר היו"ט דחמשה עשר באב הובא בגמרא (שלהי תענית) ששה טעמים, והצד השווה בכולהו, דאינם טעמים על דברים טובים שנעשו לישראל, אלא על ביטול והפסק של חסרונות שהיו. יעו"ש.

ולפי"ז יתכן דאין ענין לנהוג סעודה ושמחה ביום חמשה עשר באב, אלא העיקר הוא שבטל הצרה שהיתה. וממילא שאין ענין לעשות סעודה בט"ו באב, כיון דסעודה הוא הודאה על איזה ענין טוב שנעשה. ואין כאן קושיא מ"ט אין נוהגין הסעודה ביום החמשה עשר באב עצמו.

ויש לבאר דזה שנהגו לעשות סעודה בשבת שאחריו, להורות דהיום ההוא גופא אינו זמן סעודה, ומכל מקום מכיון שנעשה להם דבר טוב, נהגו סעודה בשבת שלאחר ת"ב.

ויש לפרש בזה דברי החת"ס בהגהותיו לשו"ע, דהנה המגן אברהם (בסימן תקנ"א סק"ב) כתב דמיעוט שמחה דחודש אב הוא עד סוף החדש. והחת"ס שם פליג, וזה לשונו: אבל הכא כיון שעברו ימי צער עברו ומכל שכן אחר ט"ו באב דלא היה יו"ט לישראל כט"ו באב ואתיא יו"ט ואפסקיה ונסו יגון ואנחה וששון ושמחה ישיגו. עכ"ל.

ויש לעיין במה שכתב החת"ס 'אתיא יו"ט ואפסקיה' מנ"ל להא דיו"ט מפסיק, דלמא ביו"ט עצמו אין לנהוג מיעוט שמחה, אבל בימים שלפניו ואחריו הדר דינא למעט בשמחה משום חודש אב.

אולם להנ"ל נראה דלאו כללא נקט, אלא דזה הוא גדר בשמחת היו"ט דחמשה בעשר באב דיקא, דענינו הפסקת החסרון והפורענות שהיה.

ב. 'אתיא יו"ט אפסקיה'

עוד נראה ללמוד מלשונו של החת"ס, דהנה כבר יסד מרן הגרי"ז דבתשעה באב מלבד דין תענית שבו, עוד יש בו משום הלכות אבלות.

וכן נתבאר מדברי הפוסקים בכמה מקומות (יעוין במדור זה בגליונות הקודמים) דיש ניהוגי מיעוט שמחה, וניהוגי פורענות, וגם ניהוגי אבלות.

ומעתה יש להסתפק האם הם כמה ענינים שונים, או דלמא יסוד אחד להם, למנהגי אבלות ותענית ופורעניות.

ולכא' נראה דכיון דעיקר היום נקבע על חורבן הבית, אשר ע"כ עיקר יסוד היום הוא משום לתא דאבלות שבו, וכל שאר הניהוגים ומנהגים שנוהגים מראש חדש אב, ובשבוע שחל בו, כולו הם תוצאותיו של האבלות של תשעה באב.

ואשר לפי"ז י"ל דהא דנקט החת"ס ד'אתיא יו"ט אפסקיה', הוא משום הלכתא דיו"ט אפסקיה לאבלות, וכיון שעיקר יסוד הנך ימים, בשורשו הוא משום לתא דאבלות, כאשר אתא יו"ט, אפסקיה לכולהו ניהוגי אבלות, ותו אין לנהוג גם שאר מנהגות של מיעוט שמחה שנהגו בחדש אב.

ג. שבו כלו מתי מדבר

באופן אחר יש לדון בהא דבחמשה עשר באב כלו ימי אבלות. מדברי הריטב"א (הנ"ל) דכתב דנהגו שמחה בחמשה עשר באב משום שכלו מתי מדבר, וצ"ב מה שנקט הריטב"א טעם זה בלבד, ולא שאר הטעמים שהובאו בגמרא.

ויש לומר דהנה שורש קביעות יום ת"ב ליום בכי, הוא מה שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ישראל, ומשום שנקבע ליום בכי, נקבע לבכי לדורות. וא"כ כאשר נתברר באותו היום שכלו מתי מדבר, נתברר שנכנסים לארץ ישראל, וממילא אזלא לה עיקר סיבת הבכי.

וזהו שכתב הריטב"א דטעם קביעות הסעודה הוא משום שכלו מתי מדבר, כי בזה נס יגון ואנחה של עיקר הקביעות של יום תשעה באב... 

# ויחון עם המייחדים שמו - פעמיים באהבה שמע אומרים

## הרב אלימלך קארפ שליט"א

בפרשתנו מופיעה פרשה ראשונה של קריאת שמע. הפסוק הראשון של פרשה זו הוא (ו,ו) "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד". בברכות (דף יג:) ת"ר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, זו קרי"ש של ר' יהודה הנשיא. ועוד ת"ר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, עד כאן צריכה כוונת הלב דברי ר"מ. ישנם הרבה ראשונים הסוברים כן להלכה, הרשב"א והרא"ה שם (דף כא.), והרשב"א בתשובותיו (ח"א סי' שכ) ובטור (או"ח סי' מו) הביא כן בשם רבינו יהודה חסיד ז"ל ועוד חבל ראשונים יש שנוקטים כן. בכדי להבין מה המיוחד בפסוק הראשון של קריאת שמע עד שנקטו אותם תנאים שרק זה קריאת שמע דאורייתא, נראה לבאר עפ"י מה שמצאנו במדרשים בזה. במדרש איכה (א,יד) "ובכל אילן לא כפירת באלקי אלא עלו על צווארי ומיחדת שמו בכל יום פעמיים ואומרת שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" וכן הוא בפסיקתא זוטרתא בראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, לפי שעתידין ישראל לייחד לבורא עולם בלשון אחד שנא' שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד נקרא יום אחד, שכל המייחד שמו מודה שהוא ברא עולמו" וכן מנוסח המחזור ויטרי והרא"ה "אשרי שאנו משכימים ומעריבים ומייחדים שמך פעמיים בכל יום ואומרים שמע ישראל". מכל אלו מבואר שני דברים, שתוכן הפסוק הוא יחוד השם, ובנוסף שעם ישראל מייחדים את שמו ע"י אמירת פסוק זה. אך יש גם ללמוד מדברי המדרשים אלו שמצוות יחוד השם אינו מתקיים בהאמנה בלבד אלא צריך קריאת נוסח של פסוק ראשון של קרי"ש. אך פשוט שגם אלו אין מתקיים מצוות יחוד בקריאת פסוק זה בלי האמנה בלב. באופן שבפשטות מצוות היחוד יש לפרשה שהיא פרט ממצות קריאת שמע, וכך הבין הגר"י פערלאוו זצ"ל לספר רס"ג (ח"א עשה ג,ד) לפי כמה ראשונים. והנה ברמב"ם בסה"מ (מצוה ב) מבואר שקבלת מלכות שמים יחוד שמו הם אותו דבר וז"ל (שם) "והרבה מה שיאמרו מצוות יחוד ויקראו ג"כ זאת המצוה מלכות שמים, כי הם אומרים כדי לקבל עליו מלכות שמים ר"ל ההודאה ביחוד והאמנתו". ולפי הנ"ל כמו שקבלת מלכות שמים פשוט שמתקיים ע"י קרי"ש כמו"כ יחוד השם הוא ע"י קרי"ש. ועכ"פ מבואר היטב מה שמצאנו שנקטו ר"מ ור' יהודה הנשיא שפסוק ראשון של קריאת שמע, כי פסוק ראשון שהוא יחוד השם וקבלת עול מלכות שמים זהו עצמו של קריאת שמע דאורייתא לשיטתם. ולפי הנ"ל מה שסובר ר"מ דכוונת הלב היא רק בפסוק זה, אינו רק כוונה לצאת ידי קריאת שמע לחוד, אלא כוונה להאמנה בלב הנצרך ליחוד השם.

מנוסח הקדושה בשבת ויו"ט "ויחון עם המייחדים שמו ערב ובוקר בכל יום תמיד פעמיים באהבה שמע אומרים" מלבד שיש ללמוד מזה כי יחוד ה' הוא ע"י קרי"ש, יש ללמוד בנוסף לזה שכח המרכזי לממש יחוד השם הוא דרך אהבת השם. גם בברכת אהבה רבה שאומרים בה "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך" ובהמשך הברכה (להודות לך וליחדך באהבה" מבואר שמהות היחוד הוא באהבה. וכמו"כ בנוסח התפילה אחרי ברכות השחר "ומיחדים שמך בכל יום תמיד ואומרים פעמיים באהבה שמע ישראל וכו'". אך עלינו להבין מדוע באמת יחוד השם אפשר לקיים רק ע"י אהבת השם. תשובה לזה אנו מוצאים בדברי המהר"ל בגור אריה פרשת ויגש עה"פ וירא אליו ויפול על צואריו ויבך. ומביא רש"י שרבותינו אמרו שיעקב אבינו קרא קריאת שמע [והוא מדרש הגדה שהדפיס ר"ש בובר ז"ל] ומקשים מדוע יוסף לא קרא קרי"ש כיון שהגיע זמנו, ועוד הקשו מנא להו שקרא קריאת שמע דילמא התפלת. ומיישב המהר"ל בהקדם הגדרת קריאת שמע וז"ל "אמנם יש לדעת ענין קריאת שמע שהיה קורא ובזה יתורץ מה שלא היה יוסף קורא קרי"ש, לפי שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו מלך בא בלבו אהבתו ויראתו של הקב"ה איך מדותיו הם טובות ושלמות ומשלם שכר טוב ליראיו. וזהו מדת החסידים אשר יקרה להם טוב ומתבקשים אל הקב"ה על הטובות והאמת שעשה עמהם. וזהו קריאת שמע שבו נזכר ייחוד מלכות שמים ואהבתו, וראוי ה' לקרות קרי"ש כאשר בא אליו יוסף אחר הצער הגדול אשר ה' לו בעבורו, ועתה ראה אותו מלך, ה' אוהב את הקב"ה אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו ואהבתו ויראתו, וזהו נכון למבין". מתבאר מתוך דברי המהר"ל כי להגיע ליחוד מלכות שמים אפשר רק ע"י שהאדם דבק בהקב"ה, והדרך להדבק בהקב"ה הוא ע"י אהבה. תיבה השישית של קרי"ש המורה על יחוד היא "אחד". כידוע שגימטריא של אחד הוא י"ג והיא באותו מנין של "אהבה" כלומר עומק הפנמת ה"אחד" בלב האדם היא כפי מדת האהבה ודביקות שיש לו בהקב"ה.

אך המהר"ל הוסיף שיעקב אבינו קיבל "מלכותו אהבתו ויראתו" רואים שלמרות שבכל הקטע שהבאנו הכח המושל ביחוד השם הוא אהבה, בכל זאת מזכיר המהר"ל גם יראה. וכך אנו אומרים באהבה

רבה כפי שהבאנו "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך", א"כ נשאלת השאלה מדוע מסיימים וליחדך באהבה לחוד, וכן בקדושה "פעמיים באהבה" איפה נעלם כח זה של יראה הנצרך. מצאנו עוד מהר"ל בנתיבות עולם (נתיב היראה פרק א) וז"ל "ועיקר היראה שהיא באה מכח האהבה, כי מי שהוא אוהב את אחד הוא מכוון לעשות רצונו בכל אשר אפשר שלא יהיה פירוד לזאת האהבה, ובשביל כך הוא ירא לעבור רצונו ג"כ אף בדבר קטן כי זה יהיה ביטול האהבה, וזהו היראה שנא' באברהם עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה". ולפי"ז מחדש בהמשך וז"ל "והיראה הזאת שהוא מתוך האהבה היא בודאי יותר גדולה, כיון שהיראה הזאת יוצאת מתוך האהבה שהיא עליונה על כל, אבל היראה השנית היא היראה שאינה מתוך אהבה, רק יראת השם ית' בלבד כאשר מכיר בגדולת ורוממות השי"ת וכו' והיראה הזאת היא היראה שאינה יוצאת מתוך האהבה". אנו רגילים תמיד שיש יראת העונש ויראת הרוממות, והמהר"ל מוסיף דיש יראה מעל אלה והיא יראה הבא מתוך אהבה כמו אצל אע"ה. ומה שכ' המהר"ל "מתוך אהבה שהיא עליונה על כל" הוא כמו שמבאר שם "כי ע"י אהבת השי"ת הוא קונה הדביקות בו יתברך לגמרי ואין קנין יותר מזה הוא הדיבור בו". זכינו בזה ליישב לשון התפילה שמוזכר מצד אחד רק אהבה, ולפעמים מוזכר גם יראה, כי מדובר על יראה הנובע מתוך אהבת ה' ולכן הזכירו את יסוד המעלה שצריך לזה והיא מדת האהבה והדביקות, ולזה כיון גם המהר"ל בגור אריה שהבאנו "וקבל מלכותו אהבתו ויראתו" דמדובר ביראה הנובע מתוך אהבה.

מלבד שאהבת ה' מביא לידי דביקות בהקב"ה וגורם לאדם האפשרות לייחד שמו יתברך, יש כאן ענין נוסף שבכדי שיחוד השם יתקיים באופן "תמידי" ערב ובוקר, זה שייך רק ע"י שהוא אוהב את ה' ודבק בו. יסוד בו אנו מוצאים בברכות (דף סג:) ועוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם, וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף מ' שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני. אמר ר' תנחום ברי' דר' חייא איש כפר עכו ידוע ששרי אדם קורא קרי"ש שחיות וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם. ומאמר ר' חייא איש כפר עכו צ"ב בתרתי, ראשית כל עצם המימרא דאם חיסר קרי"ש פעם אחת כמי שלא קרא מימיו, מדוע תפגום כלפי קרי"ש האחרים, ושנית איזו ראייה יש מזה שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שניתנה מהר סיני. על השאלה ראשונה מבאר הגר"ר ארי' לייב באקשט זצ"ל שיש ללמוד שקבלת עול מלכות שמים הנדרשת מעמנו היא דוקא באופן שתהיה בכל יום "תמידי", ואם פעם אחד לא קרא כבר איבד מעלת ה"תמיד". הביאור בזה הוא פשוט, כי קבלת עול שאינו תמידי חסר בעצם קבלת העול. אינו דומה מהות "קבלת עול" כשהוא תמידי לאינו תמידי. אך תמימה השניה עדיין במקומה עומדת.

ונראה לבאר בעזה"שית שר' חייא בא ללמדנו סוד של קבלת עול מלכות שמים שהוא יחוד השם, אפשר להשיג רק ע"י אהבה ודביקות וחביבות יתירה, ולכן מי שלא קרא קרי"ש פעם אחת נחשב כאילו לא קרא מימיו, כי נתגלה כאן ע"י חסרון קריאה פעם אחת, שכל ימיו שקרא קרי"ש לא ה' קורא באהבה וחביבות יתירה, כי אם ה' קורא בחביבות יתירה ובחבינה כאילו היום ניתנה בהר סיני לא יארע שפעם אחת לא יקרא. ובזה מבואר היטב הקשר בנוסח הקדושה "ויחון עם המייחדים שמו ערב ובוקר בכל יום תמיד" דהכוונה דוקא אלו המייחדים ערב ובוקר בבחינת כל יום יהיו בעיניך כחדשים והיא בחינת תמיד, וזה רק בגלל "פעמים באהבה שמע אומרים" שאינם אומרים כל יום כחוזר ושונה, אלא בדביקות ואהבה ובחביבות כאילו היום ניתנה. ומזה למד רב אשי שאם לענין קרי"ש מצינו שנתבע דרגא על חביבות כזאת כאילו היום נצטוו, כמו"כ אפשר לדרוש על כל התורה כולה כשיש יתור לדרשא שצריך שהיא חביבות בבחינת "היום". וכזה היא כוונת הבית יוסף, בטור (או"ח סי' סא סעיף א) הביא בשם רב עמרם וז"ל "לשוויה אינש לקריאת שמע בכל זמן דקרי לה כפרוטגמא חדשה וכו' פירוש פרוטגמא כתב המלך שמצוה על בני מדינתו וכו' והבית יוסף ביאר "חדשה" דהכוונה שלא תהיה כדבר שכבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו, וכך אמרו חז"ל בספרי ואתחנן (פיסקא ו) על הקרא אשר אנכי מצוך היום, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. ובלשון הספרי "שלא יהו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקרותה". הרי לך שנדרש לענין קריאת שמע חביבות מיוחדת, ולכן מובן מה שלא קרא קריאת שמע פעם אחת כאילו לא קרא מימיו, כפי שנתבאר שזה מגלה על חסרון בחביבות כל הקריאות שקרא... 

# ONE MORE WORD

## Rabbi Yoel Klein

It seemed like a good idea. A couple of young boys going for a little outing in the forest behind their homes that bordered Jordan. Soon enough though, Yosef found himself separated from the group and lost. The more he tried getting back on track, the more he realized just how lost he was. As the heat of the sun blazed onto his quickly dehydrating body, Yosef decided it would be wise to find some sort of shelter and regroup. In the distance he saw what seemed like a mirage. It was a rock that was giving off an almost unnatural shade around it, as if it made just for him. Walking towards it, all of his pent up emotions came rushing upon him. As he leaned against the smooth untouched stone he let out a genuine cry from the depths of his soul: “Hashem please help me! I know you’re with every Jew no matter what, so please bring me and all of your lost people back home now!” And he broke down crying. Through his sobs of yearning a distant sound caught his attention. At first it seemed strange but as its echoes grew increasingly louder it became clear that it was that of a shofar. The shofar! His sweet and truthful tears had broken the barriers holding back the shechina from finally revealing itself as it deeply wanted to for so many years. His tears had brought Mashiach!

This beautiful and packed parsha of V’eschanan begins with the 515 persistent prayers of Moshe Rabbeinu to be allowed into the cherished land of Israel. At that point Hashem Himself commands Moshe to stop. “If you ask for it one more time I will have to acquiesce and allow you to enter now when the time is not ripe. Moshe Rabbeinu dutifully listens and makes due with a vision of the land from afar.

The famed Rebbi Chanina ben Dosa had an uncanny ability. When asked to pray for a sick person he would proclaim if the person would recover or not. “How do you know?” people asked him. His answer was both humble and revealing. He said “I am not a prophet nor the son of a prophet. Rather when I daven for a person if my words flow smoothly and with devotion, I know that the prayers have been accepted on high. If they stumble out with confusion, I know that my efforts have not pierced the heavens.”

From this we might become quite dejected in our efforts to change reality through prayer. How often do we find ourselves saying words, even in our own language, that seem to have almost zero passion or energy in them. We might then free ourselves from the entire process, imagining the vast majority of our words falling by the wayside without ever having any effect. Even if once in a while we do have a few powerful words, is it worth the struggle for those far and few prayers that finally do reach up to the heavens?

Rebbe Nachman addresses this by expounding on the first passuk

of this week’s parsha. V’eschanan el Hahsem, Pray to Hashem, he says. Even if your tefillos are coming out with no heart, still, carry on. Why? “Ba’eis hahi laymor, in the time when your emotions will open, not only will that one last tefillah be allowed to soar straight to the throne of glory, but all the myriads of your heartless words that were hovering until now will burst forth to the highest places in heaven.

Reb Shmuel Shapira was a legendary Breslover chassid, who was in addition to being known as an incredible tzaddik, had a special intensity in his yearning to be present at the gravesite of Rebbe Nachman in Uman. For many years during the communist regime this was a near impossibility. A friend once met up with him in the forest and asked, “Reb Shmuel, do you have the special tefillah of Rebbi Nosson to be zocheh to get to Uman on you?” This particular prayer is around 10 pages long, containing thousands of words. Reb Shmuel answered in total simplicity and seriousness, “what, you don’t know it by heart?!”

Around 15 years ago there was a great offer. Pay a few dollars and you get an all-inclusive trip to Uman. Airfare, transportation, a clean hotel and even fresh food. I went and sure enough it lived up to its expectations with all our needs being taken care of. One day at a (Uman-style) gala breakfast I was getting some food when a chassid came over to Reb Moshe Kramer, one of the elders of Breslov. Being jovial from the incredible atmosphere of having such so much in a place where people gave up almost anything to get to, he commented, “all those tefillos of Reb Shmuel Shapira didn’t just open up the gates of Uman, it brought with it such an abundance of good!” Without missing a beat Reb Moshe responded, “Then we can only imagine what the geula will look like after the thousands of years and millions of tears that Klal Yisroel has shed to have back the Beis HaMikdash!”

Collectively it’s been too long. Personally we each have our own prayers that seem to have fallen back to the earth from where they came. But Rebbe Nachman teaches us that v’eschanan el Hashem, keep up the tefillos, keep going to davening, keep speaking to Hashem every moment you can and- “ba’eis hahi leimor, there will certainly come a tefilla, one tefilla, that will burst forth from the depths, breaking open the gates of heaven and bringing with it all the other tefillos that were just waiting for this opportunity. And on a beautiful day very soon, there will be a Yosef somewhere that says one more heartfelt tefilla, bringing with it the tefillos that have been waiting to rise for so long, opening the doors of the geula shleima, may we see it speedily in our days, Amen... 🌻

# GRANTING OUR PRAYERS WINGS

## Rabbi Yaakov Klein

The holy Baal Shem Tov once traveled with some of his disciples to visit a shul in Eastern Europe. When he came to the entrance of the sanctuary, he stopped abruptly and refused to enter. “There is no room,” he said. Looking through the open doorway and seeing that the sanctuary was virtually vacant, the chassidim pointed this out to their great master, yet the Ba’al Shem Tov insisted, “There is no room.” “But Rebbe,” the Chassidim protested once more, “the shul is almost entirely empty!” “You don’t understand” the Ba’al Shem responded. “I don’t mean that the room is full of people, for in that aspect, it is, as you have correctly pointed out, practically vacant. Rather, what I mean is that the room is absolutely filled with prayers – blemished prayers that were unable to rise to their proper place in heaven. The Zohar Hakadosh refers to *ahava* and *yirah*, love and awe, as “wings” which enable one’s prayer to rise. Because the people in this place consistently pray without the proper intent, their prayers are unable to rise and remain in the sanctuary. Because the room is filled with incomplete prayers, there is no room for me to enter.”

In Likutei Moharan, Rebbe Nachman of Breslov teaches that although, as illustrated in this story, many of our tefillos which are blemished due to lack of proper intent or distracting thoughts are unable to rise above, when we manage to pray even a single prayer with the

proper passion and kavvanah, all of the blemished prayers of the past are lifted on its wings and rise to their proper place in the spiritual realms. One prayer bursting with true love and awe in an *eis ratzon* of true inspiration is all it takes to elevate years’ worth of blemished prayers, affecting the entirety of creation in a major way, causing incredible beracha and shefah to flow into our lives and into the world at large.

The tzaddik sees this idea hinted to in the first verse of this week’s parsha, “Va’eschanan el Hashem b’eis hahi leimor”, “And I supplicated before Hashem at that time, saying.” Rebbe Nachman reads this verse as follows: “**Va’eschanan el Hashem**” – when a Jew merits to offer a single prayer to Hashem that is bursting with love, awe, and total concentration, “**b’eis hahi**” – while previous prayers may have lacked the spiritual “wings” necessary to rise to their proper place at the time they were offered, at the time of the single perfect prayer, “**leimor**” - it is considered as if all of those prayers were being repeated as well, this time with the requisite devotion. “B’eis hahi”, in this moment of true spiritual connection, those prayer receive their tikkun. Friends, this is such an important idea to keep in mind! Never underestimate the power of a single prayer!... 🌻

# CORPORATE COVETING

## Rabbi Yoel Domb

**“Y**ou shall not covet your friend’s wife. You shall not desire your friend’s house, field, servant, ox or ass, and all that belongs to your friend” (Devarim 5:17)

Most people understand the tenth commandment as a dictate on a person’s heart. A person should not even allow the desire to possess his neighbor’s property to cross his mind. This is obviously a very difficult assignment, as Ibn Ezra says in his commentary on the Torah:

“Many have pondered this command, how can a man not desire in his heart whatever is beautiful in his eyes? I will give you a parable: Know that a villager with proper judgment who saw the beautiful daughter of the king, would not desire her in his heart, because he would realize that this is impossible... as he has been trained from childhood to know that she is forbidden to him. Similarly every thinking individual should know that a man cannot attain money or a beautiful wife through knowledge and personal acuity alone. Only that which G-d ordained for him will be his...and therefore he will not desire and covet his friend’s wife, since he knows that G-d has forbidden her, and she will be more exalted in his eyes than the princess for the villager”

According to some authorities, a person who snatches his friend’s merchandise without paying for it transgresses the prohibition of coveting. However, the majority of authorities say that the prohibition applies even when the buyer applies pressure on the seller in order to persuade him to sell and pays full price for the object. Rambam (Maimonides) maintains that the buyer transgresses even if the seller relents and agrees to the sale, while Raabad says that the transgression is only when one pays full money and forcibly takes the object from the seller. Thus, Rambam defines the prohibition as the exertion of pressure on the seller, while Raabad sees the forcible extortion of the object from the seller as the prohibition, but both agree that it applies even if the buyer pays the full price.

It is in this latter context that the question of corporate behavior arises. Many companies use pressure tactics against smaller competitors in order to persuade them to sell out. For example, companies offer strong incentives to sell out and even tie use of their own products to the smaller companies agreeing to join up with them. These strong-arm tactics can fall under the rubric of coveting, since the small company in many cases does not want to lose its independence even if good money is offered.

Another example of this prohibition is based on Rabbi Yaakov Yishaya Blau’s assertion (Pitchei Choshen, Hilchot Geneva p.30) that it should apply to a seller as well as a buyer, since applying pressure to overcome an initial objection is applicable both to a buyer and to a salesman. Thus, an aggressive salesman who pressures an unwilling buyer by offering him special discounts on an item he did not want to purchase may transgress “do

not covet”. If, however, the buyer had expressed interest in purchasing the item, the salesman would be permitted to offer him more favorable terms for that item or a related item in order to overcome his reluctance, since the buyer had initiated the sales encounter.

We might legitimately ask ourselves what is so terrible about applying pressure on a reluctant seller or buyer if his counterpart is willing to pay full price for the item? In many cases the injured party may profit from the transaction since the price may fluctuate and the party applying pressure is willing to pay more because it wants this specific item. Even if this constitutes coveting, why is it included in the Ten Commandments together with stealing and murder?

My colleague, Rabbi Dr. Asher Meir, suggested that the Torah is teaching us that there are some objects which it is forbidden to consider as “cashable” items. If a person has exerted much effort in building a house, or in finding servants and other personal items, he should not have to feel pressured into parting with any of these items, since they have an intrinsic value for him which cannot be measured in monetary terms. A number of Talmudic sources can be quoted to buttress this view. A man is allowed to sell property his wife inherited in order to purchase land and enjoy its fruits. However, older servants of her family may not be sold for this purpose, since they represent “the pride of her father’s house”, heirlooms which must remain within the family. (Ketubot 79b). If a person left his own fruit with another, he is forbidden to sell them even if they are losing some of their value since “a man prefers one measure of his own fruit to nine measures of his friend’s fruit” as he has worked hard to produce them and treasures them (Bava Metsia 38a).

This interpretation will only help us to understand the command on a buyer not to pressure another to sell, but cannot help us understand the prohibition on the seller, since a buyer does not attach special value to his money. Ibn Ezra, however, stressed that the knowledge that “Only that which G-d ordained for him will be his” can help a man overcome his desire for another’s possessions. Thus this command teaches us to trust G-d to provide for us and not try to exploit others unfairly in order to obtain what we feel we deserve.

We will conclude with the beautiful explanation of the Ktav Vekabala, who writes: (Shemot 20:14):

“When one’s heart is continually full of G-d’s love, where is there room in such a heart to covet and desire? It can be compared to a cup which is full to its brim and nothing can be added to it. One who truly fulfills “and you shall love G-d with all your heart cannot possibly desire something forbidden, because his heart is constantly occupied with G-d’s love in great joy”... 🌻



כללי השתתפות: את התשובות ניתן לשלוח למייל - עד ראש חודש אב, כל תשובה היא מזכה בזכות להכנס להגרלה ע"ס 500 ₪ מדי חודש, 2 פרסים יוגרלו בין שולחי מדור משיב כהלכה, המדור מתפרסם גם בעלון נוסף, נא לשלוח פרטי השולח יחד עם התשובות, לפרטים נוספים ניתן לפנות במייל [info@rhshul.org](mailto:info@rhshul.org). גם ילדים ששמעו את התשובות מגדולים יכולים לשלוח.

## מדור אחודה חידה מדור ידיעת ההלכה

- א איזה איש ביקש להיהפך לחיה או לעוף?
- ב 'ודברת במ' (דברים ו, ז) ולא בדברים בטלים, מתי אין איסור לדבר דברים בטלים?
- ג איזה מצוה שייכת רק לעתיד לבוא?
- ד סיבה נוספת לפטירת משה במדבר מרומזת בפרשתינו.
- ה איזה דבר איסור הותר להם כשנכנסו לארץ, ומה הזהיר אותם מחמת כן.

# תפילת יחיד ותפילת רבים

## הרב מאיר שולביץ שליט"א

**דקדוק הפסוק שפתח בלשון רבים "ובקשתם" וסיים בלשון יחיד "ומצאת"**

**א. יש להבין סוד המקרא ולדקדקו, דהנה בפסוק [ד כט] "ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", וצ"ע שפתח הלשון ברבים ובקשתם, וסיים בלשון יחיד שרק אחד מצא, ואמאי, הא מכיון שכולם בקשו אז היה צריך לכתוב גם בסיפא דהפסוק שכולם מצאו.**

(בעצם הקושיא נראה **שהאבן עזרא** כלל לא החזיק זאת לתימה וכמש"כ וז"ל (פסוק כח) "יראון וישמעון. ואל תתמה על מלת ובקשתם... ומצאת (כט), כי ידבר לרבים ולגוי אחד, או לאדם אחד," ע"כ).

אמנם נראה דלמדנו מכאן מוסר גדול שבעל הכתוב לרמז שאף שכולם יבקשו את ה', אבל המציאה תהיה לכל אחד לפי דרישתו, שכל שידרוש יותר את ה' ישיג יותר קרבת ה'. ונראה דהן הן דברי **האור החיים**, כאן שכ' וז"ל "יתבאר הכתובים על זה הדרך ובקשתם משם פירוש וכשתהיו בין האומות שם תבקשוהו ותתפללו אליו לדברים הצריכים לכם לחיותכם, ואינו מדבר בבקשת הגאולה, ומצאת שימצא לכם שאם לא כן יאבדו ב"מ, ואמר לשון יחיד לומר שלא לכולם ימצא כשיקראוהו בארץ העמים אלא ליחידי סגולה, והטעם כי תדרשנו וגו' פירוש צריך מבקש ה' התעצמות גדול ואולי ישיגו הבקשה בסדר זה יחידי עם," ע"כ. יעווי"ש המשך דבריו.


וזהו כנראה גם כוונת בעל **המאור ושמש** (כאן) "ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. יש לדקדק, שפתח הכתוב בלשון רבים 'ובקשתם משם', וסיים בלשון יחיד 'ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' - הכל בלשון יחיד. ונראה לי, דהנה האדם מחויב לזכך את עצמו בהזדככות גדול, אבל עיקר הזדככות הוא - על ידי תפילה בכונה. והוא העיקר עבודת בדורות הללו - שיהיה התפלה ביראה ואהבה רבה, ועל ידי זה יוכל לבוא לידי מעלות גדולות וממות ולידי מדריוגות גדולות. כמו שאמר הרב החסיד בוצינא קדישא מו"ה משה זצוק"ל מפשעווארסק שזה רמז דוד המלך ע"ה (תהלים קב יח - יט) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון, ודברי פי חכם חן. **אבל העיקר הוא להתפלל עם הציבור דווקא, הגם שמתפללים במהירות או באריכות - מחויב לדחוק את עצמו להתפלל דווקא בציבור ולא ביחידות,** ואז יוכל לבוא לידי מדריוגות גדולות. והנה הגם שמתפללים אלף אנשים ביחד בציבור - מכל מקום אינו דומה תפלת זה האדם לזה האדם, שכל אחד מוצא אלקותו יתברך לפי כוונתו והכנתו שעשה קודם התפלה. ונבוא אל ביאור הכתובים ובקשתם משם את ה' אלהיך דהיינו בציבור, לכן נכתב לשון רבים ובקשתם, וסיים ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך וגו' הכל בלשון יחיד - כי כל אחד מוצא אלהותו יתברך לפי הזדככותו ולפי הכנתו כנ"ל. וגם אחר כך כתיב בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה' אלהיך הכל בלשון יחיד - כי התשובה טובה ביחוד כל אחד בפני עצמו, כי כל אדם יודע נגעי לבבו על מה לעשות תשובה, לכן נכתב בלשון יחיד," ע"כ.

וכן כתב **בתורה תמימה** כאן, וי"ל דמרוז בזה מ"ש בר"ה י"ח א', שנים שעלו למטה ומחלתן שוה, זה ירד זה לא ירד, מפני שזה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, ומפני מה זה נענה וזה לא נענה, מפני שזה התפלל תפלה שלמה וזה לא התפלל תפלה שלמה, ופירש"י תפלה שלמה בכונה עכ"ל, ולפי זה מרמז הכתוב ובקשתם, המבקשים יהיו שנים, ומצאת, אחד, ולמה כן, מפני כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, דהיינו תפלה בכונה, והשני התפלל שלא בכונה," ע"כ.

**ב.** ובדרך אחרת מצינו כאן **ברבינו בחיי** ז"ל כאן (ד כט) למד מכאן שלא רק לרבים הקב"ה עונה אלא אף ליחיד וז"ל: "היה ראוי לומר "ומצאתם" בלשון רבים. אבל אילו אמר כן היה נראה כי הרבים הדורשים להקב"ה מתוך גלותם יהיה נדרש להם ולא כן ביחיד, לפי שזכות הרבים גדול, כמו שאמרו (ברכות ח א): אין הקדוש ברוך הוא מואס תפלתן של רבים, שנאמר: (איוב לו, ה) "הן אל כביר ולא ימאס", על כן אמר "ומצאת" ללמדך כי גם ליחיד ידרש כשידרשנו בכל לבבו ובכל נפשו, ולא יהיה ענינו נגזר אחר הרבים להיותו נמנה בכללך," ע"כ.

**ג.** דרך נוספת מצינו כאן **במשך חכמה** (שם), שביאר שאם הקריאה לה' היא בכל לב ובקבים בה' אז נעשים כאחד ולכן סיום הפסוק הוא בלשון יחיד וז"ל: 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. הענין, דכללות ישראל המה כאדם אחד, וכל אחד מישראל אבר מן האדם הכללי. אבל אימתי, כשיש להם דבקות במרכז מקור החיים האמיתי, חי העולמים יתברך. אז המה כקיום היוצאים מן הנקודה המרכזית, ונמצא כי כל קו מחובר לחבירו בסיבת מקורם - המרכז האמיתי, השי"ת. אבל כשחטאו, והם נסתרים מן השגחתו, אז כיון שאין להם דביקות בו יתברך, גם המה נפרדים זה מזה, ואין להם יחס ושווי ודביקות. וזה שאמר להם "ובקשתם" - לשון רבים - "ומצאת" וכו' - בלשון יחיד, כיון שהם כולם מחוברים אל חי העולמים, המה גם כן מחוברים זה לזה, איש לאחיו ידבוק," ע"כ.

ביאור הדברים דהרי **לתאוה יבקש נפרד**, וממילא אם הם חוטאים הם נפרדים, וא"כ כשזועקים לה' מתוך צרתם זהו אחר העבירות הם רבים, אבל אח"כ כשה' עונה להם הם נהיים כאחד ממש, ויחן ישראל כנגד ההר כאיש אחד בלב אחד.

ואולי זהו ג"כ כוונת בעל **הכתב והקבלה** (במדבר כא כב) על הכתוב "אעבר בארצך", וז"ל "כתב רשד"ל השמות הכוללים המורים על קבוץ יחידים רבים, כעם, צאן, וזולתם, פעמים מצאנום קשורים עם פעל בלשון יחיד ופעמים עם פעל בלשון רבים, הלא תראה ובקשתם משם את ה' ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד והדבור מוסב על העם, והנראה בזה כי המדבר אל הרבים או על הרבים יוכל לדבר בהם באחת משתי בחינות, אם שידבר בבחינת היותם אישים הרבה איש איש נבדל מחבריו, ואז יבא הפעל בלשון רבים, ובקשתם משם איש, איש מכם ישוב בתשובה לבדו, ואם שידבר בבחינת היותם כגוף אחד הכולל חלקים הרבה. ואז יבא הפעל בלשון יחיד כי עם הכלל כלו ידובר ככתוב את ה' אלקיך, כי הוא אלקי ישראל בכלל, והוא יגאלם אם ישובו אליו רובם, ורשעי מתי מספר אשר בקרבם בטלים ברוב, וזה טעם ומצאת, כי ימצא לכלל האומה ויגאלנה, וכן "כי תדרשנו" כאשר ידרשנו כלל האומה שהוא רובה. עפ"י הדברים האלה יתבאר לפנינו מה נשתנה סיוחן מלך האמורי שאמרו לו 'אעברה' מלך אדום שאמרו לו 'נעברה נא בארצך' בלשון רבים, וזה כי טעם 'אעברה' בלשון יחיד, נעבור ביחד עם אחד כאיש אחד חברים, וטעם נעברה ונעבור כיחידים נפרדים, וטעם החלוק הזה כי הוזהרו ישראל שלא להתגרות מלחמה באדום אחיהם, על כן הוצרכו לדבר בלשון רכה למען יתנם לעבור בארצו, ולפיכך אמרו לו נעברה בלשון רבים כלומר אל תירא מפנינו כי לא נעבור כיוצא צבא הנחברים לאגודה אחת, אלא כיחידים נפרדים ההולכים איש לדרכו, ומן הטעם זה עצמו הוסיפו מלת נא לשון בקשה, אבל בסיוחן שלא הוזהרו עליו כלל אמרו לו אעברה בארצך בלשון יחיד, כעדת גבורים הנוסעת יחידיו באגודה אחת, וכן אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים היחידים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור, האומה בכללה כלומר המלך והזקנים," ע"כ... 



### מי סודה

מי סודה הם מי רגילים אלא שיש בהם גזים ולכא' בגזים אין נתינת טעם, אבל הא מיהא אינו כמו מים רגילים והראיה שאנשים נהנים בשתייתם ויש המעדיפים אותם על המים ונמצא שסו"ס נהנים מהם, ויש לדון אם דינם כמים או כשאר משקים.

ובס' פתחי הלכה (פ"ד הע' 29) הסתפק בזה, ושורש הספק הוא כדנה"ל שהנאה באה מחמת דבר אחד שיש במים, ובס' שערי ברכה (פי"ח הע' עה) הביא בשם הגר"ש וואזנר שהורה לו שיש לברך אפי' שאינו שותה לצמאו והוא מחמת החמיצות שבו, וכ"כ בחוט השני (ברכות, עמ' קצד) שמי שנהנה בשתייה זו יש לו לברך.

מאידיך יש פוסקים שכתבו שלא מברך היות וכל ההבדל בין זה למים הוא הגזים נמצא שהטעם בא מחמת הגזים ואין זה סיבה לברך ברכה אם אינו צמא.

[אמר המלבה"ד, יש להעיר על דברי הגאון הכותב שליט"א שהדבר תלוי בחברות המשקאות השונות. לדוגמא: בסודה המיוצר ע"י קוקה קולה (הנקרא 'קינלי') יש תוספת מלח לימון ומלח בישול, וא"כ יש כאן תוספת טעם ממשי ולא רק ע"י הגזים בלבד, לעומת זאת מי הסודה של חברת 'טמפו' הינם ללא שום תוספות מלבד מים ופחמן דו חמצני].

### מי מעינות

בשו"ת בנין ציון (ס' י) כתב בס"ד ז"ל ולכן נראה לי לחלק ששותה מים מר או מים מבארות שאין להם טעם כלל לרפואה אינו מברך עליהם, אבל השותה מאותן מים שיש להם טעם טוב והחייך נהנה מהם צריך לברך עליהם אף ששותה לרפואה שדינם כשאר משקים ששותה לרפואה שמברך עליהם אם טעמם טוב והחייך נהנה מהם כמבואר בש"ע הנ"ל. כנלענ"ד הקטן יעקב. וכ"כ בתהלה לדוד (רד ס"ק ז), מאידיך בשו"ת יד הלוי (ח"א לה) כתב שאין לברך עליו.

### מים מינרלים

לכא' תלוי בנדון הנ"ל, ובפשטות אין זה חשיב הנאה וגם מי שמרגיש את ההבדל בין מים אלו למי ברז אין זה הבדל אלא מחמת שהם זכים וצלולים יותר אבל לא מחמת שיש בהם טעם.


### שותה מחמת יובש גרונו

בס' פתחי הלכה (פ"ד עמ' 29) דן באדם הדורש לרבים ומרגיש יובש בגרונו וחפץ במים כדי להרטיבו, האם צריך לברך, ובספר נשמת אברהם (ר"ד ס"ק א) הביא בשם הגרי"ש זצ"ל שלא מברך והטעם היות ואין זה בכלל "לצמאו" וחיידש שאע"פ שלמעשה החייך נהנה מהם היות ואין מרגיש יובש מחמת זה אעפ"כ אינו מברך.

### שותה מים כדי למלאות את בטנו

דבר זה מצוי במי שנמצא בדיאטה וכיו"ב שלפני שאוכל שותה כמה כוסות מים כדי למלאות את בטנו שלא יצטרך אח"כ לשבוע משאר דברים, וכן מבחינה בריאותית יש אמרו שכדאי לשתות רבע שעה לפני הארוחה ורק שעתים לאחר הארוחה ולא באמצע הארוחה והדבר מצוי שבזמנים אלו כלל אינו צמא ושותה מחמת הסיבה הבריאותית שיש בזה, ויש לדון אם בכה"ג יברך.

ובפתחי הלכה (שם) הסתפק בזה, ובס' שערי ברכה (פי"ח הע' עג) כתב בפשיטות שאין לו לברך היות ולמעשה המים כלל לא מזינים אותו והדבר רק נותן תחושה של בטן מלאה, והביא ראיה לכך מדברי המשנ"ב (ס"ק מב) שכתב שאם שותה לרפואה בלבד אינו מברך היות ואין הנאה ממילא ה"ה גם בעניינו.

הנה לעיל נתבאר בשם הבאוו"ל שאם שותה כדי לשרות שענינו לעכל את המאכל מברך ולכא' גם שם זה אינו לצמאו אלא למטרה אחרת ואעפ"כ מברך היות והיא למטרת האכילה וא"כ נימא גם כאן, וצ"ל ששם הוא כבר אחר שאכל וההנאה שלו בזה שמעכל את מה שאכל, בשונה מנדון דידן שאין זה אלא לפני שאכל, ואדרבא כל צונו למלאות את מעיו כדי שלא יצטרך לאכול עוד... 

איתא בגמ' ברכות (מד.) השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן.

נחלקו תנא קמא ור' טרפון מה היא ברכה ראשונה של שתיית מים, לדעת ת"ק היא שהכל ואילו לדעת ר' טרפון היא בורא נפשות, ולהלכה נפסק בשו"ע (רד, ז) כדעת תנא קמא שהוא שהכל.

ובגמ' שם (מד:) איתא והשותה מים לצמאו וכו' לאפוקי מאי אמר רב אידי בר אבין לאפוקי למאן דחנקתיה אומצא.

בגמ' מבואר שהשותה מים לא בשביל שתיית המים אלא למטרה אחרת כגון להעביר חתיכת בשר שנמצאת בגרונו אינו מברך.

והדבר מצוי, פעמים שאוכל מזונות וכיו"ב ותקוע בגרונו או עומד לו בגרון שמרגיש בזה, ושותה מים מפני שרוצה להוריד ואז א"צ לברך.

ובטעם הדבר כתב התוס' (ד"ה חנקתיה) היות ומים אין בהם טעם וכל ההנאה היא רק כדי להרוות את צמאונו נמצא שאם שתיית המים אינה בשביל זה אין לו לברך, דהיות ואינו צמא א"כ ממה יהנה.

### שותה מים ואינו צמא כלל

כתב הגר"א (שנות אליהו, פ"ו משנה ח' ד"ה השותה) שמה שאמרו כאן בגמ' "דחנקתיה אומצא" אינו בדווקא אלא ה"ה למי ששותה מים ואינו צמא.

ובביאוו"ל (סימן רד, ד"ה השותה) דייק כן מדברי הרמב"ם (פ"ח מהל' ברכות ה"א) וז"ל והשותה מים שלא לרוות צמאו אינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו, עכ"ד, ומהא דהשמיט דברי הגמ' שחנקתיה אומצא הרי כל שאינו בכלל "לצמאו" אינו מברך ובגמ' אורחא דמילתא נקיט.

### בגדר לצמאו

כתב המשנ"ב (רד, ס"ק מ) ז"ל נראה דלאו דוקא לצמאו ממש אלא בסתמא כל שהחייך נהנה מהמים מסתמא הוא צמא קצת וצריך לברכה, דאם אינו צמא כלל לא היה החייך נהנה ממנו: מבואר שאם בפועל הרגיש הנאה הרי שהיה צמא קצת וזה מספיק בשביל לחיבו בברכה, אבל אם אינו נהנה כלל הרי שלא היה צמא כלל ולא מברך.

ולכא' צ"ל שבכה"ג שמסתפק האם צמא אינו יודע אם אכן יהנה אין לו לברך קודם מחשש של ברכה לבטלה.

### שותה לשרות האכילה שבמעיו

בגמ' בברכות מבואר גבי יין את ההבדל שיש ב' סוגים, ין לשתות, ויין לשרות שענינו לשרות ולעכל את המאכל שבמעיו.

כתב הביאוו"ל (ד"ה השותה) בס"ד ז"ל ודע עוד דמשמע מדברי הפוסקים [עיין בסידור רב עמרם (הל' סעודה) ובחידושי רשב"א (ברכות מ"א: ד"ה יין) ושאר ראשונים] דאם שותה מים לשרות האכילה שבמעיו מקרי זה שותה לצמאו, ואף דאנן פסקינן בסימן קע"ד דבתוך הסעודה אין לברך על מים ששותה נפקא מינה מזה להיכא דשותה אחר בהמ"ז כדי לשרות. וצריך לומר ששהנאה היא שהמאכל מתעכל במעיו ועל הנאה זו יש לו לברך.

### שותה כדי להוריד את המזון

כתב הביאוו"ל (ד"ה חנקתיה אומצא) ז"ל ונראה דה"ה אם שותה מים כדי להוריד המזון למקומו (דפעמים אירע שהמאכל עומד באמצע ונראה לו כמי שדוחק לו כנגד לבו) הוא ג"כ בכלל זה שאינו מברך כיון שאינו שותה להנאה.

### שותה מים בשביל לסייע לתרופה

הוא בכלל דברי הגמ' "חנקתיה אומצא", והענין הוא שכל השותה מים למטרה אחרת שאינה לצמא כל שזה מים אין לו לברך.

והוסיף הגרש"ז (ועלהו לא יבול, דף קיא) שאין צריך לדקדק שמא הוא שותה מים מעט יותר מהנדרש ול"צ לברך בכל אופן.

# העבודה הרוחנית שבימי הקייט והנופש

## הרב נחום יוסף נהם שליט"א

**א.** הננו נמצאים בין ימי האבילות - אודות בית חיינו שנטול מאיתנו, והכמיהה לשוב ה' את שבות עמו ברחמים, לבין ימי הרצון בהם אדם מתחרט על אשר הרחיק את נפשו, בת המלך, מארמונו של אביה, בזוהמת חטאי שבנה החולפת, ושוב מביע בפני אדונו את הכמיהה: "לך אלי - תשוּקתי, בך חשקי ואהבתי", ובכך, בין שתי תקופות אלו - רויות ערגה וגעגוע לכל הנשגב והיקר, אשר רחק מעימנו בעוונותינו - מופיעים בענות חן ימי 'בין הזמנים!' מן הראוי לתת את הדעת לסגולתם של ימים יקרים אלו.

**ב.** מובן, שסגולת הימים ראשית כל לקיים על ידם מצות אהבת ה', המופיעה בפרשת שבוע זה, וכפי שנתפרשה בדבר הספרי (בפרשתינו) והובאה ברמב"ם (פ"ב מיסודי התורה ה"ב): "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלקים לאל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו... שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמר חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם".

עוד מציינו ברמב"ם, שמעלת ראית דברים יפים (ולאו דווקא מפלאי הטבע), וזאת, בדבריו ב'שמונה פרקים להרמב"ם (פ"ה פיסקה ג'): "וכן מי שהתעורר עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת הנגונים ובמיני זמר, ובטיול הגנות ובבנינים הנאים וחברת הצורות היפות, וכיוצא בהם, ממה שירחיב הנפש, ויסיר חולי המרה השחורה ממנו, והכוונה בכל זה - שיבריא גופו! (וממשיך הרמב"ם: ותכלית הכוונה בבריאות גופו - לקנות חכמה!)

**ג.** ואכן, למנהג ישראל זה אנו מוצאים הד בדבריו של בעל ה'פלא יועץ', אשר מתייחס לכך בביקורתיות רבה, אף אחר ההכרה בחשיבות הדבר, וז"ל: "גם זה יצר הוא באנוש, שבימות הקיץ מרבים העם לרעות את עצמם בגנים תחת עץ רענן, על שפת הנהרות והיאורים, ומרבים שם לאכול ולשתות ולשמח שמחת הלוללות, ויש שהם להוטים הרבה את תענוגי והבלי העולם הזה, והם מקדימים לילך קדם תפלת שחרית, ומבטלים תפלה בצבור ובבית הכנסת, ומנשכים אחר אכילה ושתייה מרובה, עד שהלילה הולך אחר היום, והכל הבל ורעות רוח. וכמה עברות נמשכות מזה, כאשר ישנא העומד על המשמר בכל סעודות מרעות, שרעות"ה מובאות אחריה רעה אחר רעה, ונוסף גם הוא בטיול, שהרי אמרו בזהר הקדוש שאסור לנו לראות דבר המשמח את הלב, שעשן שרפת בית המקדש על העינים.

וכבר יש מקום פטור וקצת מצוה לטייל, כגון אם הוא חולה מחולי המרה שחורה, או שהוא עצב ולבו אטום, ויכל לטייל מעט פעם ביובל עם שנים או שלשה אנשים גברי בדיחי (אנשים שמחים) במקום מרחיב לבו של אדם, כדי שישנא עצב (עצבות), ויהא לבו רחב רחב (מזרח טוב), ומיד נקרי (יקרא) בתורה, ויוכל להבין ולהשכיל ולעבוד את בוראו עבודה שלמה בהיותו בריא, אולם (רק) באופן שמעשיו לשם שמים, אז אולי ה' יחשוב לו למצוה, כשלא יהא שום נדנדוד אסור ושום חסרון מצוה" עד כאן דבריו הנוקבים.

**ד.** והנה, חלק בלתי נפרד ממצות הנופש הינו: העתקת המגורים למקום אחר, בערבה בהר, בשפלה ובנגב, מכתף ים כינרת ועד הים האחרון. ענין זה, של העתקת מגורים, מופיע בפרשתנו, ולא דווקא באור חיובי. אם זה במישור הפרטי, בערי המקלט אשר מבדיל משה בעבר הירדן מזרחה שמש, לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה, ואם זה במישור הכללי, של האומה כולה, מופיעה האזהרה: "לא תאריכון ימים עליה... והפיץ ה' אתכם בעמים...".

אמנם, הבטחת- נחמה טמונה בתוך אזהרת הגלות הקשה: אחר ש"עבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון", הרי מופיעה ההבטחה: ובקשתם משם את ה' אלוהיכם ומצאתם, ולי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך... ופי' הבעש"ט "ובקשתם משם" - מהדרגה שאתה שם דיקא! "וברש"ך הירש כתב על פס' זה: "מתוך הניגוד הזה תאיר בלבכם הקירבה המרוממת והמשחררת של האל החי והיחידי, שהוא ה' אלקיך, מתן חלקכם בעולם; תבקשוהו וגם תמצאוהו: גם בהיותכם נתינים של עולם אלילי תכירו את קירבתו המאירה, המעדנת והמשחררת, המשפיעה עליכם אצילות מוסרית ואושר".

ואמנם - ברוך הוא וברוך שמו - העתקת דירתינו למעון קייט אינה ב-מובן הפשוט- עונש גלות חלילה, אך ניתן למצוא בתקופה זו ריידה מסוימת, הנובעת עקב הפגיעה בשגרת החיים וההרגלים הקבועים, העדר קהילה תומכת ומקום תפילה מוכר. אמנם, יש לזכור את דברי בוראנו על משמעותם הנצחית - "ובקשתם משם את ה' אלוהיך", אף בתפילת מנחה באמצע מסלול, או בתפילת מעריב אחר יום עמוס חוויות וטרידות (מצד האוצרות אשר חנן ה' אותנו - הילדים היקרים...), הגם שזהו

זמן שאיננו בתנאים האופטימליים של שפית צקון-לחש בפני צור העולמים, נזכור שה' חפץ ב'בקשתם משם'-מתוך אותה דרגה בה אתה נמצא עכשיו, וכדברי הבעש"ט הנ"ל.

**ה.** עוד בנותן טעם להביא כאן, את אשר מלמדינו המדרש (מדרש רבה בפרשתינו, פ"ב), אודות הפסוק "כי מי גידול אשר לו אלוהים קרובים אליו כה' אלוהינו בכל קוראינו אליו", וז"ל: "אמר רבי תנחומא, מעשה בספינה אחת שהיתה כולה של עובדי כוכבים והיה בתוכה יהודי אחד הגיעו לנס (אי בודד) אחד, אמרו לאותו יהודי פלוני 'טול מעות, ועלה לנס הזה וקח לנו משם מאומה', אמר להם לא אכסנאי אני?! מכיר אני להיכן אלך?! אמרו 'ויש אכסנאי יהודי?! בכל מקום שאתה הולך - אלקיך עמך!! הרי 'אשר לו אלקים קרובים אליו'. גם בסוף העולם, ע"ג אי בודד, יש כוח מיוחד לתפילת היהודי, עד כדי שהגויים מודעים ומשוכנעים בכך בכל ליבם!

**ו.** וככלל, אפשר לנצל ימים אלו, על שינוי סדרי החיים שבהם - ללמוד מאורחותיהם של יהודים יקרים אחרים, בהם איננו נתקלים ביום יום אלא רק בהזדמנויות מיוחדות אלה. כגון לראות יהודי פשוט המתרוצץ בעיצומו של פארק ע"מ לקבץ מנין לתפילה, או לשים לב לכל החסדים הקטנטנים הנעשים בין יהודי אחד לחמשה, בהתמקמות במקום הנופש החדש או בהשלמת ציוד חסר באמצע נחל גלילי משובב נפש, בין בבתי השטיבלאך הצפוניים העמוסים, בין בצידי הדרכים בשעת דמדומים, לראות את הנשמה היהודית ומסירותה הטהורה לדבר מצוה, גם ללא התנאים החיצוניים הרגילים שלאורך השנה...

**ז.** כך, אחרי שמתוך שלל החוויות של ימי בין הזמנים, בוררים את אותם רגעים מיוחדים, בהם נחשפה ביופיה חיות הקשר המיוחד, בין יהודי לבוראו - אפשר להיכנס מוכנים יותר לימי ההתרפקות של אלול, בהם הרעה פונה לדודה ומביעה כמיהת כיסופים בפניו: אני לדודי ודודי לי, ואחרי שרואים את גמילות החסדים המיוחדת, האפיינית למי הנופש, אפשר להתקדם יותר בעבודת ימי איש לרעהו ומתנות לאבינוים...

**ח.** ועוד ביטוי לניגודיות מצאנו, בהתייחסות המדרש לכינוי אותו קיבלו אמרו של משה - 'דברים', ומפרש המדרש, "אלה הדברים" - כביטוי מייצג לדברי תורה, ואלו דבריו: "אלה הדברים" - כדבורים, מה הדבורה הזו דבשה מתוק ועוקצה מר, כך הן דברי תורה כל מי שעובר עליהן נוטל איפופסין (עונש) שנאמר (שמות כ) "מות יומת הנואף והנואפת" וכן כתוב "מחליה מות יומת" (שמות ל"א), וכל מי שמקיים אותה זוכה לחיים שנאמר (שמות כ) למען יאריכון ימיך. דבר אחר, אלה הדברים מה הדבורה הזו דובשה לבעלה ועוקצה לאחרים, כך הן דברי תורה: סם חיים לישראל וסם המות לעובדי כוכבים.

**ט.** בעל 'ידי משה', ממפרשי המדרש, עומד על הבחירה בשני פסוקים אלו, ומסביר שהן שניאוף ולהבדיל - בשבת, נראות בחינות מנוגדות, בעוד שביאת איסור עוון נורא הוא, ועונשו מיתה, הרי ביאת היתר, מאידך, מצוה היא! הרי כאן בחינה של דבש מצד זה של המעשה ועוקץ - מצידו השני. וכן גבי שבת, מצוה היא לענג את השבת. אמנם, המעלה על דעתו לענגה ע"י בישול מאכלים ערבים ביום השבת עצמו - מחלל הוא, ומות יומת!

**י.** בימים אלו, אנו מצווים לדרוש את ציון, עיר הנידחה, ולהביא את הנפש לידי אנהה. תהליכי האבילות בהנהגה המעשית הולכים וגוברים שלוש השבועות-תשעת הימים-שבוע שחל בו-ערב תשעה באב ובסוף תשעה באב עצמו, ובמקביל בתוך הנפש הולכת וגוברת חווית החורבן ותחושת האבילות, ומאידך - בשיאו של יום ט' באב, אחר חצות היום קמים מעל הארץ ויושבים כרגיל, דהגם דבו בזמן אירעה שריפת בית אלוהינו (לקראת סוף יום תשיעי), יש בכך מימד של נחמה בזה גופא שכילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים והותיר לנו שריד ופליטה (כמו כן במדרשים מובא שביום תשעה באב נולד המשיח, ועיין בזה).

וכן באי-אמירת תחנון בזה היום, שנתבאר בדברי הראשונים דהוא משום דאיתקרי 'מועד', ביאר בזה בשו"ת בנין עולם (או"ח סי' י"ז) דהוא כדי לזכור - בעת ובעונה הזו דווקא - שלעתיד לבוא יהפך תשעה באב ליום ששון ושמחה כדברי הנביא "צום הרביעי וצום החמישי...היו לששון ולשמחה ולמועדים טובים!"

**יא.** כך, עלינו להפנים את העולה מתוך דברי המדרשים הנ"ל, לצד עניני דיומא - בהם אנו נמצאים כעת, כיצד להשתמש בכל מחשבת מצוה הנקריית לדינו, לעשותה באופן המועיל בזמן הראוי (וכשצורך דורש לערב גורם נוסף - להשכיל לבחור באדם הראוי...), מתוך ידיעה שלא כל העיתים והזמנים כשרים לכל פעולה... ולעיתים, יש לשלב לצידה פעולה הנראית כהפכית ומתנגדת לה, אך אדרבה - היא היא המשלימתה, ויחדיו יהו תמים על ראשו והיו לבשר אחד! יה"ר שנזכה לראות עץ יהודה ועץ אפרים חוברים זה לזה, והיו לגוי אחד אחד בארץ ודוד עבדי רועה עליהם!...

# שאל את הרב

”לשמוע אל הרינה“ (א)

בענייני מנהגי השירה והזמרה בקהילתנו

נערך ע"י הרב אברהם משה רוט שליט"א

## מדוע מסלסלים בניגונים בקבלת שבת יותר משאר התפילות

### שאלה:

אני אברך המתגורר בשכונת רמת אלחנן בבני ברק, זכיתי להגיע לנפוש בימים אלו, ימי בין הזמנים, בשכונתכם גבעת המבתר שבבני ברק. נפשו ונפשו ותפארתו.

כמובן, שכפי שהמליצו לי כולם, לא הפסדתי את תפילת קבלת שבת הנפלאה בקהילתכם, ברוב עם ובשמחה מתפרצת, בהתעוררות הנפש ורגשי קודש.

אמנם, לא הבנתי, מדוע בתפילת ערבית הבאה לאחר קבלת שבת, שוב לא ניגנתם כל כך. אמנם, התפילה היתה בנחת ובנעימה, ברגש ובהתרוממות, אבל הניגונים הסוערים והמתפרצים פשו תמו להם.

ולא הבנתי, מדוע אתם מסלסלים בניגוני קבלת שבת (שלכאורה אינה אלא מנהג קדמון) יותר משאר תפילות השבת, שהם תפילות חובה.

### תשובה:

**א.** המנהג לקבל את השבת בשירה וזמרה, מנהג קדמון הוא. שורשו עוד מן השבת הראשונה לבריאת העולם, והמשכו במנהג קהילות אשכנז לפני ארבע מאות שנה. וכפי שנפרט במאמר זה (שמבוסס על מאמרו של הרב יחיאל גולדברג, קובץ בית אהרן וישראל – עג. ומשם יקח הקורא את ציוני המקורות המדויקים).

**ב.** איתא במדרש קדמון (שהובא בספר הרוקח) על הפסוק ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, 'קדשו בשמחה', בשביעי ישב הקב"ה על כסא שמחה והעביר לפניו שר של מים בשמחה גדולה, שר של נהרות בשמחה גדולה, שר של הרים בשמחה גדולה, וכו', שר של חיות הקודש בשמחה גדולה, שר של כרובי הכבוד בשמחה גדולה, והיו כולם עומדים בשמחה גדולה במעין של שמחה ומשמחים ומרקדים ומרננים ומקלסים לפניו בכל מיני קלוס וכל מיני זמר שבח והלל, והיו מלאכי השרת פותחים את פיהם ואומרים 'הי כבוד ה' לעולם' וכולם עונים אחריהם 'ישמח ה' במעשיו', והיה רקיע ערבות מלא שמחה וקול הדר ועוז ותוקף וגבורה וגאווה ותפארת וגדולה תהילה ורינה שירה וצהלה נצח ויושר כבוד והודאות – באותה שעה, שנאמר: הוד והדר לפניו עוז וחדוה ותפארת במקדשו, הוד והדר – כנגד שבת, עוז ותפארת – כנגד יונפש. באותה שעה הביא הקב"ה שרה של שבת והושיבה על כסא הכבוד והביא לפניו שירה, כל שר ושר של כל רקיע ורקיע ושל כל תהום ותהום והיו מרקדים ומשמחים לפניו, ואומרים שבת הוא לה' ושאר כל השרים הגדולים אומרים לה' הוא שבת ואף אדם הראשון העלה אותו הקב"ה לשמי מרומים לשמים העליונים לשוב ולשמוח בשמחתה של שבת.

עשה הקב"ה חנוכה של שמים וארץ והכל שמחים בה, ואף אדם הראשון שש ושמח בשמחתה של שבת. באותה שעה כשראה אדם הראשון שכל שבת יקר ורבותה של שבת שמחתה וגדולתה של שבת שבה היו שמחים בה, והיא היתה תחלה וראש כל השמחות, מיד פתחו פיהם ואמרו מזמור שיר ליום השבת, אמר הקב"ה: לשבת אתה אומר מזמור?! ולי מזמור, שאני אלוך השבת, עד שעמדה השבת על רגליה ונפלה על פניה ואמרה: טוב להודות לה', וכל סדרי בראשית השיבו 'ולזמר לשמך עליון'. עכ"ל.

**ג.** ובפרקי דרבי אליעזר: "כיון שראה אדם כוח של שבת, אמר לא לחינם ברך הקב"ה את השבת וקדש אותה, התחיל משורר ומזמר ליום השבת"

ובמדרש שוחר טוב לתהלים צב: "זכור את יום השבת לקדשו – והן מכבדין אותו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, ולא עוד אלא כשהוא נכנס מקבלים אותו בשירה ובזמרה שנאמר מזמור שיר ליום השבת."

ובמדרש רבי דוד הנגיד איתא 'וצריך שיקבל השבת בשמחה וששון וטוב לבב'. ובתיקוני שבת לתלמיד האריז"ל איתא 'וצריך להקביל פניה בשמחה ובשירות ותשבחות ובנפש שביעה'.

**ד.** בטעם השירה בקבלת השבת ביארו המקובלים שמכיון שענין השבת הוא השראת השכינה, עלינו לקבלה בשמחה, כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה. וכמוש"כ בספר יפה ללב (מהר"י פלאג'י) סימן רס"ב: "ועל כי ענין שבת הוא השראת השכינה עלינו לכן ראוי לקבל שבת בשמחה ובשירים". עוד ביארו שקבלת השבת בקבלת פניה הכלה, וכשם שמקבלים הכלה בשירה ובזמרה כך צריכים לקבל השבת.

והרמח"ל (אוצרות רמח"ל) כתב: "... מזמור שיר ליום השבת, ודאי לא יש הכרת לקליפות לגמרי אלא ביום השבת וכו' ולכן 'מזמור' שהוא מלשון הכרתה. וכו' וכיון שנכרתו הקליפות השכינה עולה אל המלך וכו' וזאת העליה היא על ידי שיר, כמו שכל העליות הם על ידי שיר, ולכן 'שיר של השבת' להעלות השכינה בסוד שבת צריך השיר, ולכן אנו אומרים שירים בקבלת שבת, ובפרט מזמור שיר ליום השבת להעלות השכינה וכו'... בימי החול שהס"א שולטת אעפ"י שנאמרים גם כן כמה שירים ותשבחות מכל מקום אינם עושים פעולתם לגמרי, אבל בשבת... אז נאמר 'טוב להודות לה' לפי שאז התשבחות עושים פעולתם."

**ה.** יש להוסיף מקור נוסף לקבלת השבת בשירה, מדברי התוספות בכתובות דף ז ע"ב שהשבת נקראת פנים חדשות לענין אמירת שבע ברכות, והביאו על זה דברי המדרש "מזמור שיר ליום השבת – אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן, נאמר שירה".

הרי לנו שכאשר מגיעים לנו לקבל הפנים החדשות דשבת, צריכים לומר שירה.

**ו.** דבר חידוש מצאנו בפלא יועץ ערך הנאה שהיו חסידים ואנשי מעשה שהיו אוכלים או שותים דבר ערב בקבלת שבת כדי לעורר השמחה, וזה לשוננו: ואם יבקש לאכול איזה דבר מתוק וערב לחינו כדי להשכיל, את זה למצוה תחשב, וכן מנהג אנשי מעשה לאכול או לשתות איזה דבר שערב לחיכם בקבלת שבת כדי לקבל שבת בשמחה באופן האמור, כי מתענוג ושמחת הגוף יכול לעורר תענוג הנפש ושמחה רבה של מצוה.

ומכאן אפשר למצוא סמך למנהג כמה חברים בקהילתנו, השותים לגימת יי"ש קטנה, קודם קבלת השבת, כדי לעורר שמחתם. אבל כמובן יש להיזהר מלעשות זאת לאחר שקיבלו השבת, וביותר לאחר שקיעת החמה, כי אסור לטעום שום דבר קודם הקידוש.

בשבוע הבא נעסוק ב"נ בעניין הריקודים ומחית הכף בקבלת שבת. ...

# זהגדת לבנך

## הרב שמחה גרופמן שליט"א

### ברכת התורה!

"ילדים, היום הוא יום גדול מאוד."

"במה הוא יום גדול, רב'ה?"

"הוא יום גדול משום שזה היום שבו אנו מתחילים ללמוד את ברכת התורה."

"אינני מבין, רב'ה: בשיעורים האחרונים למדנו על התפילה באופן כללי, ובמיוחד התמקדנו בברכות. מה כל כך מיוחד בברכת התורה?"

"שאלה טובה מאוד, פייבל. נפתח את דברינו במתן תשובה עליה. רוב הראשונים פוסקים שברכת התורה היא מצווה מדאורייתא (מן התורה). הגמרא (ברכות כ"א, ע"א) מביאה את המקור לכך בפסוק בספר דברים (ל"ב, ג'): 'כי שם ה' אקרא, הבו גודל לאלוקינו'. בעל ה'תורה תמימה' מציין את הגמרא (יומא ל"ז ע"א) המסבירה שמשמעות הפסוק קשורה לרמז ללימוד תורה שנרמז בפסוק הקודם. משה רבינו אמר לעם ישראל שכאשר יקרא בשם ה' – כלומר יברך על התורה – על עם ישראל לענות 'אמן' לברכתו, והדבר כולו נחשב כברכה על התורה. מקור זה מהתורה עצמה מבדיל בין ברכת התורה לברכות אחרות, שמעמדן הוא מעמד של מצוות דרבנן. ולכן,

השולחן ערוך (אורח חיים מ"ז, א')

אומר שיש להיזהר מאוד כשמברכים

ברכת התורה. המשנה ברורה שם מוסיף שהעונש על אי-אמירת ברכת התורה הוא חמור ביותר. הר"ן (גמרא, נדרים פ"א, ע"א), מגלה לנו דבר מבהיל: ארץ ישראל – חרבה משום ש'לא בירכו בתורה תחילה' – לא אמרו את ברכת התורה לפני הלימוד."

"מדוע הגיע להם עונש כה חמור על אי-אמירת ברכה?"

"שאלה מצויינת, הילל. התשובה היא שהם לא ראו בלימוד התורה דבר חשוב מספיק כדי לברך עליו. היתה זו טעות עצומה. השולחן ערוך הרב (אורח חיים מ"ז, א') מתאר את ה' כמייקר התורה כל כך עד שהוא משתעשע בה (כביכול) כל היום. מתאים, אם כן, שאנו נברך את

ברכת התורה בשמחה הגדולה מהשמחה על כל תענוגות העולם! יש לנו הזכות ליהנות מהדבר היקר ביותר לה! אם אנו מברכים על התורה, אנו מראים שאנו לומדים אותה לשמה, ולא לשום מטרה אחרת. יהי רצון שנזכה כולנו להגיע למדרגה כזו.

"עוד דבר המראה על חשיבות ברכת התורה היא העובדה שאנו מברכים שלוש ברכות לפני לימוד תורה, בשעה שעל כל שאר המצוות מברכים רק ברכה אחת."

"מהן שלוש הברכות האלה, רב'ה?"

"הראשונה אומרת שה' ציווה אותנו לעמול בתורה. השנייה מבקשת שהלימוד יהיה נעים לנו. והברכה השלישית והאחרונה משבחת את ה' על שבחר בנו ונתן לנו את תורתו.

הבה נתבונן בברכות אלה, אחת לאחת. הברכה הראשונה היא ברכת הודיה לה', על שקדשנו במצוותיו וציוונו לעסוק בדברי תורה – עסק, משמעו דבר שדורש מאמץ רב. אנו מנצלים את יכולתנו השכלית במלואה כאשר אנו שקועים ב'שקלא וטריא' של לימוד תורה – מהפכים בדברים שוב ושוב, מכל הכיוונים ומכל הזוויות. אנו משווים בין מה שאנו לומדים לבין רעיונות אחרים בתורה, מפרקים את הכתוב לגורמים, מנתחים אותו, חוזרים ומנתחים אותו, מיישמים אותו, וחושבים על דרכים חדשות להבין את הדברים ולהסבירם. ולזה רש"י מתכוון בפירושו לפסוק בתחילת פרשת בחוקותי (ויקרא כ"ו, ג'), כאשר הוא אומר שנהיה 'עמלים בתורה'.

"לאחר ברכה זו אנו מבקשים מה' שדברי התורה יהיו ערבים – נעימים – בפינו. שאלה לי אליכם, ילדים: עמל, עבודה קשה, הוא בדרך כלל לא דבר מושך במיוחד. כיצד אנו יכולים לבקש שהעמל בתורה יהיה נעים לנו?"

"האם אין זו הייחודיות שבלימוד התורה, רב'ה? אמנם הלימוד כרוך במאמץ רב, אך לבסוף ה' ממתיק לנו את הדברים, עד שהם מתוקים מכל תענוגות העולם הזה."

"בדיוק כך, מוישי! תפקידנו הוא להשקיע את כל כוחנו בלימוד. אנו מבקשים מה' שיתן לנו שכר על כך בדמות הצלחה בהבנת הדברים, והנאה מתוצאות המאמץ. הגמרא (ברכות י"א ע"ב) מעמיקה עוד יותר. אנו מבקשים מה' שיעזור לנו להגיע למדרגה של לימוד מאהבה. והברכה ממשיכה ומבקשת שגם צאצאינו וצאצאי כל עם ישראל ידעו את שם ה' וילמדו את תורתו לשמה."\*

"כיצד אנו יודעים את שמו של ה', רב'ה?"

"הגאון מילנא זצ"ל עונה על שאלתך, שמעון. הוא אומר שכל התורה מורכבת משמותיו השונים של ה'. ידיעת התורה היא ידיעת שמותיו של ה'.

"הברכה מסיימת בשבח לה', 'המלמד תורה לעמו ישראל' – בלשון הווה. ה' לא הפסיק ללמדנו לאחר פטירת משה רבינו, וגם לא אחרי פטירת אחרון הנביאים. הוא עדיין מלמד כל אחד ואחד מאיתנו תורה עד היום הזה. בסידור 'אור החמה' נכתב שמי שלומד תורה זוכה לקבלת התורה מחדש, בדיוק כמו מעמד הר סיני. בכל יום שלומדים, התורה חדשה ללומד, כאילו הוא קיבל אותה בהר סיני. זהו חיזוק אדיר העשוי לסייע לנו ללמוד בכל הכוח! וכך, אנו מגיעים לברכה השלישית והאחרונה שבה אנו מודים לה' על שבחר בעם ישראל מכל האומות ונתן לנו את תורתו. איזה כבוד! איזו זכות! איזו אחריות! גם המילה 'נותן' כאן היא בלשון הווה. כפי שאמרנו כבר, ה' נותן את התורה בכל יום מחדש – למי שלומד אותה. ולכן, עלינו להרגיש היום שאנו נמצאים במעמד הר סיני, ומקבלים את התורה – באש ועשן, בקולות וברקים. בעל ה'יסוד ושורש העבודה' אומר שעלינו לומר ברכה זו בשמחה עצומה. ה' בחר בנו לעובדו וללמוד את תורתו! הוא נתן לנו מתנת קודש בהר סיני. 'כי הם חיינו ואורך ימינו!' מה יכול להיות יותר נשגב מזה? רעיון זה די בו כדי לעורר אותנו לברך ברכה נפלאה זו בהתלהבות עצומה! ה', כמה אנו אוהבים ומעריכים את תורתך!"

